

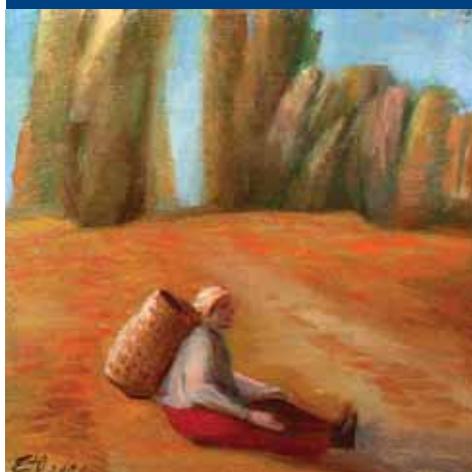
КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

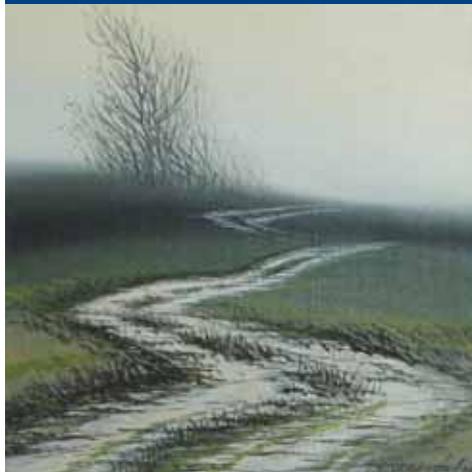
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

В.Нямцоў. «Вятрак».

А.Юр'ева. «Без назвы».

В.Шкаруба. «Дарога».

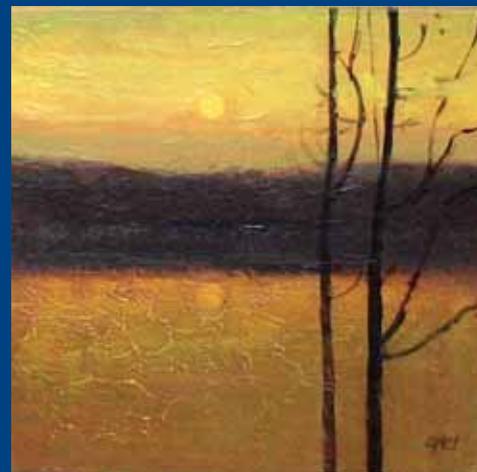

Фота Пятра ОВАДА

**Пра што можна
апавесці на палатне
памерам 20 x 20 сантыметраў?
Шэсць дзясяткаў беларускіх
удзельнікаў міжнароднага праекта
"Маляваны экватар", частка работ якіх —
перад вамі, прапанавалі свае варыянты
ў Мастацкай галерэі Нацыянальнага
Полацкага гісторыка-культурнага
музея-запаведніка. І лік
работ, і колькасць твораў маюць
узрасці ў хуткім часе больш чым
утрая!**

Г.Вашчанка. «Без назвы».

А.Грышкевіч. «Вечар».

Г.Паплаўскі. «Мысляр».

БЕЛАРУСКІЯ МЕТРЫ "МАЛЯВАНАГА ЭКВАТАРА"

С. 3

С. 4

С. 2

С. 3

С. 11

Як паведамляе Прэс-служба Кіраўніка дзяржавы, на рэалізацыю творчых праектаў у сферы нацыянальнай культуры і мастацтва са сродкаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы культуры і мастацтва ў бягучым годзе выдаткавана амаль 500 млн. рублёў. Адназначнае рашэнне Савета фонду Аляксандр Лукашэнка зацвердзіў сваім распараджэннем 11 жніўня.

Падтрымка праектаў сферы

Міністэрству культуры выдзелена 185 млн. рублёў на набыццё 55 твораў сучасных беларускіх мастакоў для вядучых мастацкіх, гістарычных і літаратурных музеяў краіны, Гомельскаму палацава-паркаваму ансамблю — 10 млн. на закупку работ ураджэнца Гомеля мастака І.Сямекі.

Задавалены просьбы Беларускай дзяржаўнай філармоніі аб аказанні фінансавай падтрымкі ў стварэнні новых канцэртных праграм ансамблем “Ка-

мерата” (67,3 млн. рублёў) і Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам імя І.Жыноўіча (70 млн. рублёў), Гомельскага абласнога драматычнага тэатра — у пастаноўцы спектакля “Вар’яцкі дзень, або Жаныцтва Фігара” паводле п’есы П.Бамаршэ (50 млн. рублёў).

За кошт сродкаў фонду Беларускаму саюзам мастакоў будзе арганізавана выстаўка, прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння М.Багдановіча, — на гэтыя мэ-

ты накіравана 22 млн. рублёў. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў ажыццявіць адраджэнне і сцэнічнае ўвасабленне народнага абраду “Ваджэнне і пахаванне Стралы” — для гэтага ВУН выдзелена 62,38 млн. рублёў.

Пры падтрымцы фонду таксама будуць выдадзены кніга “Беларуская школа скульптуры” (43,202 млн. рублёў) і буклет, прысвечаны 30-годдзю Тэатра-студыі кінаакцёра Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм” (40 млн. рублёў).

Як адзначылі ў Прэс-службе Прэзідэнта, падпісанне распараджэння з’яўляецца яшчэ адным сведчаннем пастаяннага клопату Кіраўніка дзяржавы аб развіцці беларускай культуры і мастацтва.

Ад “Вытокаў” да вытокаў

Як паведамляла ўжо “К”, па ініцыятыве Нацыянальнай камісіі па справах UNESCO і Нацыянальнага мастацкага музея ў Замковым комплексе “Мір” і гарадскім пасёлку Любча 27 — 28 жніўня пройдзе фестываль памяці кампазітара Мікалая Набокава.

Стала вядомай праграма форуму. 27 жніўня, у суботу, пасля адкрыцця фестываля, у двары замка адбудзецца канцэрт музыкі кампазітара ў выкананні інструментальнага ансамбля салістаў “Вытокі” пад кіраўніц-

Партрэтная зала Мірскага замка.

твам лаўрэата міжнародных конкурсаў Аляксея Фралова. Увечары ж пройдзе канцэрт з фартэпіяна твораў Набокава, уважлівых лаўрэатаў міжнародных конкурсаў Юрыем Бліновым у партрэтнай зале замка. А 28 жніўня выступленне адбудзецца ў Любчы. Канцэрт для ўсіх ахвотных дадуць “Вытокі” і мясцовыя калектывы.

Дарэчы, Навагрудчына, на зямлі якой знаходзіцца Любчанскі замак, у бліжэйшы час станеца цэнтрам шэрагу падзей, звязаных з нашым мінулым. 9 — 10 верасня Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук праводзіць Міжнародную навуковую канферэнцыю “Людзі і ўлада Навагрудчыны: узаемадзеянне — супярэчнасці (да 500-годдзя абвешчання Магдэбургскага права Навагрудка)”. Тэматыка канферэнцыі ахоплівае перыяд XIII — XX стст.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Гомель — Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011

Балтыка ў палацы

Гэты тыдзень аказаўся плённым у кірунку супрацоўніцтва Беларусі і Латвіі.

Адбыліся сустрэчы кіраўнікоў кантрольных органаў дзвюх краін у Мінску, латвійскую дэлегацыю прыняў Старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу краіны Анатоль Рубінаў.

А ў культурнай сферы якраз на гэтым тыдні ацаніць даробак мастакоў прыбалтыйскай краіны змаглі гамялячана. У гора-

дзе над Сожам у рамках акцыі “Культурная сталіца Беларусі і СНД-2011” пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц Садружнасці адбылося адкрыццё новай выстаўкі. У Гомельскаму палацава-паркавым ансамблі цягам месяца будучы прадстаўляць сучаснае латвійскае мастацтва ў работах мастачкі Інгрыды Ірбе і фатографію Юрыса Шульца. Дарэчы, з твораў апошняга гамялячана паспелі пазнаёміцца яшчэ ў рамках “Ночы музеяў-2009”.

Што ж адлюстроўваюць работы? Узбяжэжжа Балтыйскага мора, прыгожыя краявіды, незвычайную архітэктурную ад сярэднявечных замкаў і вулчак у Старой Рызе да вышталічных дамоў у югендстылі, — а таксама — саміх латышоў. Дарэчы, Гомель з’яўляецца горадам-пабрацімам латышскай Ліепай. Таму адкрыццё латвійскай выстаўкі — чарговы крок ва ўмацаванні двухбаковых стасункаў.

Гульні інтэлекту і акварэлі

У Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў “Палац мастацтва” распачаліся дзве цікавыя выстаўкі.

Першы праект — III Міжнародны біенале “Вада + фарба” (па выніках Полацкага пленэ-

ру). Маштаб яго павялічваецца з года з год, і сёння ў залах прадстаўлена каля 150 твораў 70 мастакоў з Беларусі, Літвы, Латвіі, Расіі, Украіны, Нарвегіі, Даніі, Ірландыі, Францыі.

Такім чынам, удзельнікі пленэру — мастакі розных стыляў, кірункаў, светаўспрымання, тэхнік выканання — стварылі экспазіцыю, якая стала своеасаблівай пуцяводнай ніткай па свеце сучаснага акварэльнага жывапісу.

Другі мастацкі праект называецца “Чэнта. (Дэ)фрагментацыя”. У ім прымаюць удзел 14 беларускіх твораў, сярод якіх — такія вядомыя імёны, як З.Літвінава, А.Суша, С.Баба-

рыка, В.Герасімаў, С.Каткова, З.Луцэвіч, Р.Таболіч, А.Барташэвіч, А.Некрашэвіч і іншыя.

Чэнта — літаратурны тэрмін, што прадугледжвае стварэнне новага літаратурнага твора са слоў і сказаў іншых тэкстаў. З часоў Старажытнай Грэцыі творцаў і чытачоў цікавіць, як праз новыя ўзаемазвязі тэкставыя элементы набываюць сэнсавыя вымярэнні. Інакш кажучы, гэта своеасаблівае інтэлектуальнае гульні, дзе ўдзельнічаюць інсталляцыі, калажы, аб’екты, творы графікі, жывапісу і г. д., пры дапамозе якіх аўтары пераносзяць тэхніку “чэнта” ў галіну выяўленчай культуры.

Яшчэ адзін крок да “Еўрабачання”

25 жніўня ў Мінску пройдзе дадатковае праслухоўванне прэтэндэнтаў на ўдзел у Міжнародным дзіцячым конкурсе песні “Еўрабачанне-2011”, фінал якога адбудзецца 3 снежня ў Ерэване.

Як паведамляла ўжо “К”, Рэспубліканскі дзіцячы конкурс “Песня для Еўрабачання”, (які з’яўляецца прыступкай да міжнароднага фіналу), быў распачаты Белтэлерадыёкампаніяй яшчэ на пачатку года. Напрыканцы ж красавіка прафесій-

нае журы з 45 заявак, што падалі на рэспубліканскі конкурс, абрала дзесяць прэтэндэнтаў, з якіх па выніках праслухоўвання ў спіс фіналістаў нацыянальнага конкурсу трапілі толькі пяць кандыдатаў.

Прэс-служба Белдзяржтэлерадыёкампаніі паведамляе: у бліжэйшыя дні адбудзецца дадатковае праслухоўванне, што мусяць вызначыць яшчэ пяцёрку юных выканаўцаў, якія і ўвойдуць у канчатковы спіс фіналістаў адбору. Нагадаем, за выхад у міжнародны фінал барацьба павінна разгарнуцца згодна з Палажэннем

аб правядзенні конкурсу паміж сямяю — дзесяцю канкурсантамі. Такім чынам, да вызначанай пяцёркі фіналістаў па выніках будучага праслухоўвання акурат і далучыцца дадатковая колькасць — пяць — удзельнікаў.

Па словах выканаўчага прадзюсара тэлеканала “ЛІАД” Людмілы Барадзіной, журы з 24 дадатковых заявак, што былі дасланы на адрас аргкамітэта пасля першага праслухоўвання, адхіла толькі адну, пакінуўшы 23 прэтэндэнтаў. Восем з іх і паспаборнічаюць 25 жніўня.

Падарунак музею

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ў ходзе афіцыйнага візіту ў Дзяржаву Катар наведваў Музей ісламскага мастацтва ў г. Доха.

Музей размешчаны на востраве плошчай 45 тысяч кв.м у паўднёвай частцы заліва горада Доха. Музей змяшчае вялікую калекцыю рукапісаў, керамікі, вырабаў з тканіны, металу, шкла, дрэва VII — XIX стст. Экспанаты, сабраныя за апошнія 20 гадоў, прадстаўляюць краіны Бліжняга Усходу, а таксама тэрыторыі, якія зведалі ісламскі ўплыў (Індыя, Іран, Ірак, Сярэдняя Азія, Турцыя, Сірыя, Егіпет, Іспанія).

Музей складаецца з 15 павільёнаў, у якіх прадстаўлена геаграфія ісламскага мастацтва, а таксама яго асноўныя напрамкі (пісьменства, каліграфія, арнамент, адлюстраванне прыроды і навукі ў мастацкай творчасці).

Аляксандр Лукашэнка пакінуў запіс у Кнізе ганаровых гасцей музея. “Па-свойму

ўнікальны, Музей ісламскага мастацтва ўвасабляе спалучэнне найлепшых элементаў гістарычнага мінулага і сучаснага, — адзначаў Прэзідэнт Беларусі. — Культурная спадчына мусульманскага свету, якая аказала вялікі ўплыў на фарміраванне арабскіх нацый, уражвае сваім багаццем і пышнасцю. Прыемна бачыць, што традыцыі і мастацтва папярэдніх пакаленняў так беражліва захоўваюцца і шануюцца ў сучаснай Дзяржаве Катар”.

Прэзідэнт Беларусі таксама падарыў музею кнігу “Беларускі ісламскі свет” на беларускай, арабскай і англійскай мовах.

Паводле паведамлення Прэс-службы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

Фінішная прама

У чацвер, калі нумар здаваўся ў друк, у Ганцавічы прыбыў начальнік упраўлення культуры Брэсцкага аблвыканкама Рыгор Бысюк з прадстаўнікамі Абласнога грамадска-культурнага цэнтра.

Гаворка ішла пра апошнія штрыхі падрыхтоўкі творчай праграмы Дня беларускага пісьменства, які адбудзецца ў палескім горадзе 4 верасня. Як стала вядома, форум збярэ амаль 1000 прафесійных і самадзейных

артыстаў, блізу 70 майстроў народнай творчасці і рамеснікаў рэгіёна. У заключных мерапрыемствах будучы удзельнічаць пераможцы абласных творчых фестываляў.

Асноўныя аб’ёмы будаўнічых работ — завершаны. Гатовы прыняць гасцей Раённы краязнаўчы музей, ГДК “пераехалі” Цэнтральная раённая і дзіцячая бібліятэкі. Рыхтуюцца да свята і абноўленыя кінатэатр, ДШМ, Раённы дом рамёстваў. Распрацаваны ў рэгіёне і новыя турыстычныя маршруты, звязаныя з жыццём і творчасцю літаратараў.

Старшыня райвыканкама Уладзімір Столяр даў каментарый нашаму карэспандэнту Яўгену Рагіну, які выправіўся ў камандзіроўку ў сталіцу сёлета Дня пісьменства:

— Сродкі выдзяляліся як з раённага, так і з рэспубліканскага бюджэтаў. Вынік убачыце самі, прыехаўшы да нас. Сутнасць, мяркую, не ў лічбах, а — у справах.

На здымках: гасцей горада прывітаюць расцяжкі; работы вядуцца ля кінатэатра.
Фота Яўгена РАГІНА

“ТЭАРТ” ральны тыдзень

Засталося крыху больш за месяц да таго, як чарговы раз у беларускай сталіцы пройдзе Міжнародны форум тэатральнага мастацтва “ТЭАРТ”.

Жыхароў і гасцей беларускай сталіцы чакае творчы марафон, што пройдзе на мінскіх пляцоўках з 7 па 26 кастрычніка.

Распачынае сёлета праграму аргенцінскага Кампанія Даніэля Веранэз з пастаноўкай чэхаскага “Дзядзькі Вані”, пазначанай падзагаловак “Той, што сочыць за жанчынай, якая сябе забівае”. Польскае тэатральнае мастацтва прадстаўляе манаспектакль “Я” тэатра “Wiczy” і “Фэйс-кантроль” Тэатра Восьмага Дня. За расійскую праграму “адказваюць” санкт-пецярбургскія калектывы: Тэатр на Васільеўскім са спектаклем “Даніэль Штайн, перакладчык” і Тэатр Юных Гледачоў імя А.А.Бранцава са “Старасвецкімі памешчыкамі” М.Гогаля. Прыбалтыйскае мастацтва прыадкрыецца нам дзякуючы шэкспіраўскаму “Гамлету” Вільнюскага гарадскога тэатра і Тэатра Оскарса Каршунова, а таксама “Гуку цішыні” Новага ржскага тэатра. Больш далёкае замежжа прадстаўляюць пластычныя пастаноўкі “Дафніс і Хлоя” Нацыянальнага харэаграфічнага цэнтра Грэнобля з Францыі і “Кілібет” паводле шэкспіраўскага “Макбета” ў выка-

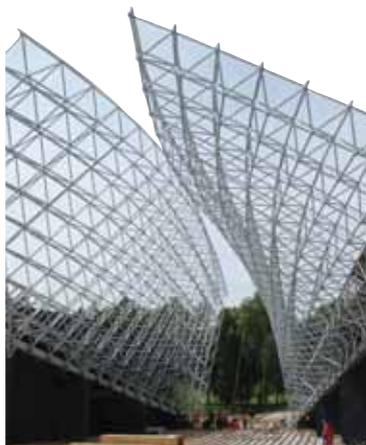
нанні тэатра “Плэй Фэктары Мабанген” з Рэспублікі Карэя.

Акрамя таго, у рамках Міжнароднага форуму тэатральнага мастацтва “ТЭАРТ” чакаюцца Дні Люблінскага тэатра ў Мінску, якія пройдуць з 27 па 29 кастрычніка. У іх афішы — “Браты Карамазавы” Фёдора Дастаеўскага тэатра “Правізорыум”, “Галад Кнута Гамсуна” тэатра “ІнВітро” і пластычны спектакль “48/4” Люблінскага тэатра танца. А ў дадатак да люблінскай праграмы мінчане змогуць убачыць пластычны спектакль “Сляпяны” тэатра “КТО”, і адну з культурных пастановак апошніх сезонаў “У нас усё добра” па п’есе сучаснага драматурга Дароты Маслоўскай тэатра “ТР-Варшава”.

Т.К.

Маладзечна займела сімвал горада пры ўездзе з боку Мінска...

...а такі — у парку.

Асноўныя гукі Маладзечна ў гэтыя дні — святочныя, нават калі яны належаць самай шумнай будаўнічай тэхніцы. Горад, а таксама ўвесь раён рыхтуюцца адразу да дзвюх буйных рэспубліканскіх падзей: XI Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ды Фестывалю-кірмашу працаўнікоў сяла “Дажынкi-2011”.

Новы Дом культуры адкрывалі віцэ-прэм’ер Валеры Іваноў (першы злева) і губернатар Міншчыны Барыс Батура.

Амфітэатр пад белымі крыламі

Маладзечна рыхтуецца да двух рэспубліканскіх форумаў

Праз тыдзень тут распачнецца XI Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі.

На мінулых выхадных у нашага карэспандэнта з’явілася магчымасць апынуцца ў эпіцэнтры падрыхтоўчага працэсу — будзённага і святочнага.

На пачатку разам з першым намеснікам міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімірам Карачэўскім і начальнікам упраўлення культуры Мінаблвыканкама Анатолям Акушэвічам пабывалі ў самім райцэнтры. На будаўнічай пляцоўцы гарадскога амфітэатра працавалі дзясяткі будаўнікоў, устаўлялі крэслы, нешта падфарбоўвалі. Але, відаць, найбольш уразілі своеасаблівыя крылы — канструкцыя над сцэнай амфітэатра, — што зусім хутка возьмуць пад сваю апеку тых, хто менавіта ў Маладзечне і мае “стаць на крыло”, выйсьці на вялікую сцэну з творамі айчынных кампазітараў ды паэтаў на беларускай мове. А яшчэ праз колькі тыдняў у гарадскім амфітэатры ўшануюць герояў сёлета года жніва.

Другім пунктам маладзечанскай паездкі стаў аграгарадок “Чысць”. Новы Дом культуры, узведзены літаральна за паўгода, адкрывалі віцэ-прэм’ер беларускага Урада Валеры Іваноў

Свята для чысцінцаў.

і старшыня Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Барыс Батура. Для мясцовых жыхароў цырымонія сама па сабе стала святам, а ўстанова культуры — шыкоўным падарункам.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Чым ласая Спасаўка?

21 жніўня Беларускі дзяржаўны музей народнай архітэктуры і побыту запрашае на “Спасаўку-ласаўку”.

У апошні месяц лета адзначаюцца тры Спасы: Мядовы, калі ў храмах адбываецца асвячэнне вады, мёду і маку, Яблычны і Хлебны. У час апошняга завяршаецца ўборка збожжа. А паколькі да гэтага часу паспяваюць арэхі, Спас той у народзе носіць яшчэ і назву “Арэхавы”. Пад час мерапрыемства гаспадары музейных сядзіб распавядаюць пра традыцыі святкавання Спаса, малень-

кія ж наведвальнікі змогуць паўдзельнічаць у конкурсе малюнкаў “Баровачка”. Ахвотныя змогуць праявіць келіваць, знаходлівасць і атрымаць заахвочвальны прыз у музейнай гульні “Пазнай Спас”. Плён новага ўраджаю — яблыкі, хлеб, арэхі, мак і мёд — пад час урачыстага набажэнства ля Свята-Пакроўскай царквы музея асвеціць іерэй Антоній Пшанічны (прыход храма Свяціцеля Мікалая Цудатворца ў в. Гарадзішка Мінскага раёна).

А пасля асвячэння і частання распачнецца экскурсія па выстаўцы “Пчаларства на Беларусі” ад помніка народнай

архітэктуры “Свята-Пакроўская царква з вёскі Логнавічы”.

На тэрыторыі музея члены Беларускага саюза майстроў народнай творчасці прапануюць наведвальнікам вырабы з гліны, саломкі, дрэва і іншых традыцыйных матэрыялаў.

На здымку: царква з вёскі Логнавічы ў музеі.

Школа Скарыны і “расонскі ідал”

Лета — гарачая пара для археолагаў: менавіта ў гэты час яны выязджаюць на раскопкі, адшукваючы такім чынам новыя артефакты нацыянальнай культуры. Аднак часам здараецца, што адкрыцці аказваюцца незапланаванымі, і тады новыя знаходкі можна лічыць праўдзе чудам. Менавіта такімі нечаканкамі вызначылася сёлета лета для Полацка.

Дзяніс Дук, які ўзначальваў раскопкі, знаходзіцца акурат на тэрыторыі будоўлі, да таго ж — у атаканні прыватнай забудовы. Гэта значыць, што музейная знаходка знойдзена рэшткаў манастырскага комплексу мала верагодная. Аднак сам па сабе факт адкрыцця новага гістарычнага аб’екта на тэрыторыі старажытнага Полацка толькі дадасць гораду турыстычнай прыцягальнасці.

А на Расоншчыне пры дапамозе сталічных даверцаў полацкія археолагі выявілі на дне ракі Дрысы старадаўняга язычніцкага ідала, які, па папярэдніх назірваннях, датуецца VI — XII стст. Паводле меркавання спецыялістаў, гэтая знаходка — унікальная ў сусветным маштабе: выява, што праляжала пад вадой прыкладна тысячу гадоў, не мае аналагаў у славянскім свеце. Цяпер гэты старадаўні ідал “прыехаў” у Мінск, дзе ў сценах Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі чакае сваёй падрабязнай экспертызы.

Фота Вячаслава РАМАНОВІЧА

“Экватарыяльны” Полацк

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.)

Як паведаміў “К” намеснік старшыні Грамадскага аб’яднання “Беларускі саюз мастакоў” Рыгор Сітніца, выстаўка “Малаяваны экватар” у Полацку прадэманстравала і работы беларусаў, і творчасць замежных удзельнікаў праекта, а таксама яго аўтара — славацкага мастака Андрэя Смолака.

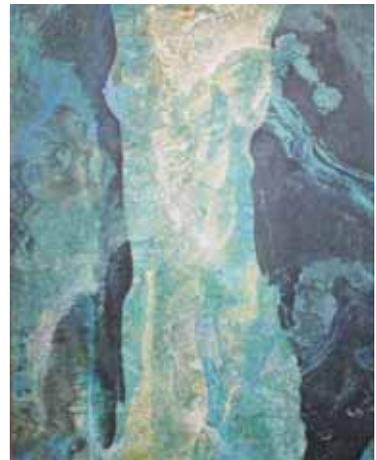
Ю.Хілько. “Краявід з маладзіком”.

Праект, пра пачатак беларускага этапу якога “К” пісала ўжо, стартаваў у 2007-м. На дадзены момант ён сабраў каля 1300 работ з большасці еўрапейскіх краін, а таксама з Ізраіля, Кітая, Кубы, Расіі, Японіі. Кожны твор адпавядае аднаму кіламетру экватара, а яго агульная даўжыня — 40 075 км. Столькі работ мае з’явіцца і ў зборы Смолака. Карціны захоўваюцца ў славацкай галерэі мастака, а з цягам часу павінны стаць асновай для адмысловай выстаўачнай залы.

У полацкай экспазіцыі прадстаўлены работы Гаўрылы Вашчанкі і Георгія Паплаўскага, Уладзіміра і Андрэя Савічаў, Рыгора Сітні-

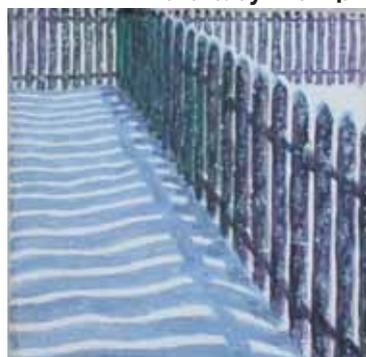

А.Канавалаў. “Раніца”.

А.Смолак. “Ноч мілоснікаў”.

цы і Уладзіміра Вішнеўскага, Валерыя Шкарубы і Аляксандра Грышкевіча, Аляксандра Канавалава (менавіта ягоны твор дадаўся да праекта ў Полацку) і Юрыя Хілько, дзясяткаў іншых мастакоў ды дзеячаў культуры, навукі, спорту краіны. Дарэчы, у шырокім прадстаўніцтве не толькі майстроў пэндзля — адна з

Р.Сітніца. “Без назвы”.

“фішак” праекта, накіраванага на пазітыўныя эмоцыі. “Праект пакліканы спрыяць умацаванню сяброўства і ўзаемаразумення людзей з розных краін, таму і прымаюцца толькі работы, настроеныя на пазітыў”, — так казаў сам Андрэй Смолак.

Рыгор Сітніца як каардынатар праекта на Беларусі паведаміў “К” і пра бліжэйшыя планы яго экспанавання:

— Цяпер вядуцца перамовы аб паказе часткі работ у Віцебску, а пасля выстаўку пачаць у Варшаве.

Мінскіх аматараў кіно неўзабаве чакае непрыемная навіна: першы лічбавы кінатэатр Беларусі "Цэнтр-відэа", што з 2007-га размяшчаўся на ніжнім узроўні гандлёва-грамадскага падземнага комплексу "Сталіца", 1 снежня закончвае сваё існаванне. Апошнім яго мерапрыемствам павінны стаць паказы дакументальнай праграмы ў межах Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад-2011". За чатыры гады свайго існавання гэты ўтульны філіял сталічнага кінатэатра "Цэнтральны" стаў сапраўдным асяродкам для аматараў высокамастацкіх карцін, так званага арт-хаўса. З закрыццём "Цэнтра-відэа" кінатэатраў, дзе можна паглядзець так званае кіно не для ўсіх, у Мінску не застанеца, тым не менш, неабходнасць існавання такога месца як абавязковай часткі культурнага пейзажу еўрапейскай сталіцы сумневаў не выклікае. Карэспандэнт "К" вырашыў даведацца пра тое, з якой прычыны закрываецца "Цэнтр-відэа" і што за перспектывы ў пракату стужак фестывальнага кірунку на Беларусі.

дэа": яно відавочна прайграе па якасці сучасным лічбавым тэхналогіям, якія не так даўно пачалі выкарыстоўваць у Мінску, у тым ліку — у "Цэнтральным". Падабраць паўнаватасны рэпертуар для "Цэнтра-відэа" з гэтай прычыны немагчыма.

3D супраць 2D

Відавочна, "Цэнтр-відэа" як сама ідэя кінатэатральных паказаў з DVD — толькі прамежкая стадыя пераходу да паўнаватаснага лічбавага кінатэатра. Прынамсі, працэс пераходу пракату з аналагавага носбіту — знаёмай па-

разам з аптымістычнымі касавымі зборамі, існуе і пэўная заклапочанасць: ці не выцісне найноўшая тэхналогія з кінатэатраў звычайныя, так бы мовіць, "плоскія" стужкі? Бо стэрэа-сеансы з выкарыстаннем адмысловых акулераў прыносяць пракатчыкам большыя прыбыткі, таму 3D-стужкі ў пераабсталяваных кінатэатрах займаюць ільвіную долю рэпертуару. Але стужкі гэтыя, па вялікім рахунку, — такія самыя атракцыёны, якія і сама тэхналогія 3D. Значных прарываў у мастацтве, заснаваных на стэрэа-тэхналогіях, а яны актыўна выкарыстоўваюцца з 1950-х, пакуль не было. Дарослы, інтэлектуальна і эмацыянальна развіты глядач няўменна аддае перавагу традыцыйным "дзвухмерным" стужкам. Ці не знікнуць яны як клас з экрану нашых кінатэатраў, калі лічбавыя праектары будуюць усталяваны паўсоль?

"Павышайце ўзровень"

Між тым, шмат хто з аглядальнікаў наогул піша аб хуткім пераводзе асноўнай часткі кіно з кінатэатраў на мабільныя прыстасаванні кшталту смартфонаў або так званых "планшэтнікаў". Канешне, кінатэатр як месца для адпачынку ніколі не страціць сваёй прыцягальнасці. Аб гэтым яскрава сведчаць лічбы са справаздачы сталічнага кінапракату, які па колькасці наведвальнікаў за першае паўгоддзе бягучага года практычна дасягнуў паказчыкаў канца 1980-х. Аднак за апошнія два-тры гады з рэпертуару кінатэатраў практычна зніклі тыя стужкі, што цяпер звычайна называюцца тэрмінам "арт-хаўс" — нестандартныя творы мастацтва, якія не арыентаваны на традыцыйныя жанравыя стэрэатыпы. Зьязана гэта і з пэўным крызісам, што назіраецца цяпер у мастацкім кіно ва ўсім свеце, і з эканамічным складнікам. Аўдыторыя для такога кіно — параўнальна невялікая, і пракатчыкам выгадна аддаваць залы пад галівудскі "шырспажыў".

Так ці інакш, аўдыторыя "кіно не для ўсіх" у Мінску, як у любым буйным цэнтры, ёсць, — нездарма ў апошнія гады ў беларускай сталіцы другое жыццё атрымаў кінаклубны рух. Справа толькі ў тым, каб сабраць аўдыторыю, якая цікавіцца мастацтвам экрана як з'явай, у адным месцы. Калі колькі гадоў таму кінатэатр "Партызан" зьведаў рэбрэндынг і быў не толькі цалкам адрамантаваны, але і атрымаў імя "Дом кіно", то існавалі спадзяванні, што менавіта ён стане цэнтрам паказаў фестывальных карцін, месцам, дзе будуць сустракацца кінаманьі. Адміністрацыя кінатэатра рабіла значныя высілкі, каб забавіць туды кінаманскую аўдыторыю, рэгулярна арганізуючы прэм'ерныя паказы і розныя мерапрыемствы. Але пакуль Дом кіно збірае аматараў кінамастацтва толькі пад час "Лістападу", хоць летась нават фестывальныя паказы не гарантавалі поўных залаў. Відавочна, што аўдыторыя "Цэнтра-відэа" не прайойдзе ў Дом кіно. Тады — куды? І што рабіць тым, хто хоча глядзець апошнія навінкі сусветнага экрана, а таксама класіку кіно ў кінатэатры, а не "пампаваць" іх з Інтэрнэта?

— Упэўнена, такое месца ў Мінску абавязкова з'явіцца, — кажа Алена Аўдашчанка. — Справа — у развіцці самой аўдыторыі. Калі беларускія глядачы будуць аддаваць больш увагі высокамастацкім стужкам, цікавіцца развіццём сусветнага фестывальнага руху, то пракатчыкі будуць ісці насустрач такім запятам. Што да пэўнага месца, то ў кожнага мінскага кінатэатра ўжо склаўся свая аўдыторыя, таму сказаць дакладна, які з іх лепш за іншыя падыдзе для такіх паказаў, пакуль нельга. Вядома, што ў іншых краінах білеты на стужкі, якія ідуць абмежаваным пракатам, каштуюць даражэй, чым — на галівудскія прэм'еры. Але наш пракат кіруецца не аднымі камерцыйнымі прынцыпамі максімізацыі прыбытку. З інтэлектуальнай, духоўнай развітай публікай мы працуем з вялікім задавальненнем, але галоўнае ў працы "Мінскага кінапракату" — зрабіць знаходжанне глядача ў кінатэатры максімальна прыемным і камфортным...

Такім чынам, што і якой якасці будзе ісці на вялікіх экранах — залежыць, у выніку, ад саміх глядачоў, ад іх стаўлення да кіно як віду мастацтва. Досвед суседніх краін сведчыць аб тым, што стварэнне спецыялізаваных на класіцы і фестывальных карцінах цэнтраў можа быць плённай бізнес-ідэяй. Спадзяёмся, мінскія глядачы "Цэнтра-відэа" рознага ўзросту і ўзроўню дабрабыту, але аб'яднаныя любоўю да кінамастацтва, неўзабаве знойдуць месца для таго, каб сабрацца разам і глядзець улюбёныя стужкі.

Антон СІДАРЭНКА

Развіццё кінапракату залежыць ад узроўню саміх глядачоў

Дзе знайсці свой ЦЭНТР кінаману?

DVD — не для кіназалаў

— Закрыццё "Цэнтра-відэа" абумоўлена, у першую чаргу, эканамічнымі прычынамі, — тлумачыць Васіль Коктыш, генеральны дырэктар УП "Кінавідэапракат Мінгарвыканкама". — Арэнда памяшкання ў ГЦ "Сталіца" абыходзіцца нашаму прадпрыемству надта дорага, таксама як і купля правоў на паказ DVD-дыскаў, на якія разлічана апаратура самога кінатэатра. Трэба разумець, што тэхналогія DVD арыентавана, у асноўным, на хатняга глядача, а не на грамадскія паказы, — сучасныя лічбавыя кінатэатры абсталяваны апаратурай, якая выкарыстоўвае hard-drive-носьбіты, што гарантуюць прынцыпова іншы ўзровень праекцыі. Купляць правы на DVD-паказы без аніякай надзеі на іх рэнтабельнасць у сённяшніх умовах мы не маем права. Да таго ж, адміністрацыя ГЦ "Сталіца" хацела, каб праца кінатэатра штодзённа завяршалася да 22-й — часу афіцыйнага закрыцця комплексу, аднак мінчане традыцыйна любяць наведваць і сеансы, якія пачынаюцца пасля 21.00. Адмена вячэрніх паказаў таксама не садзейнічае прыбытку. Зыходзячы з усіх вышэйназваных прычын, далейшая праца "Цэнтра-відэа" з'яўляецца эканамічна неэтазгоднай. Планавалі закрыць кінатэатр да яшчэ 1 кастрычніка, але пайшлі насустрач дырэкцыі "Лістапада", і ён будзе функцыянаваць да пачатку зімы. Што да яго супрацьнікаў, то глабальнага скарачэння не будзе: амаль усім прапанаваны месцы ў іншых філіялах мінскага "Кінавідэапракату".

Так, праца "Цэнтра-відэа" была відавочна стратнай: арэндная плата за пачаткі залаў, камунальныя плацяжы, плата за правы і выдаткі на зарплату персаналу не маглі кампенсавацца нават папулярнасцю атракцыёна так званага "5D", які быў усталяваны ў комплексе не так даўно, але няўменна карыстаўся вялікім попытам наведвальнікаў самага рознага ўзросту. Зрэшты,

невялікія, разлічаныя на некалькі дзясяткаў чалавек, залы падземнага кінакомплексу, у апошнія гады "раскруціліся" вельмі няблага: у асноўным іх наведвала студэнцкая моладзь з ліку прыхільнікаў аўтарскага і рырэтнага, архіўнага кіно. Дарэчы, класіка, з якой беларускія кінатэатры працуюць вельмі рэдка, карысталася ў наведвальнікаў "Цэнтра-відэа" асаблівай увагай. Удаляе месцазнаходжанне ў самым цэнтры Мінска, вельмі даступныя кошты на білеты, зручныя фатэлі ці нават канапы на дваіх, як у адной з залаў, былі відавочнымі перавагамі ў вачах публікі. А невялікія памеры памяшканняў толькі спрыялі ўзнікненню адчування пэўнай "абранасці" ў глядача.

— Мы вельмі хацелі, каб частка відэапаказаў з "Цэнтра-відэа" была перанесена ў наша асноўнае памяшканне, — кажа Алена Аўдашчанка, дырэктар сталічнага кінатэатра "Цэнтральны", філіялам якога з'яўляецца "Цэнтр-відэа". — Нават спрабавалі знайсці месца хоць пад адну залу для відэапаказаў, але дарэмна: памяшканне "Цэнтральнага" не мае дадатковага рэзерву. У прынцыпе, сама першапачатковая ідэя "Цэнтра-відэа" з'яўлялася рызыкаюнай. Памяшканне ў ГЦ "Сталіца" не было абсталявана патрэбным чынам: там няма належнай гукаізаляцыі, пад'ёму падлогі, усіх умоў для стварэння кіназалаў па сучасных стандартах. Але самы вялікі недахоп — праекцыйнае абсталяванне "Цэнтра-ві-

ленням кінамаатараў плёнкі — да лічбавых праектараў, якія даўно ўжо сталі звыклым прыстасаваннем дома і ў офісах, ідзе вельмі хутка.

— Тэндэнцыі сучаснага пракату сведчаць аб тым, што праз чатыры-пяць гадоў, а можа, нават раней, дыстрыб'ютары будуць прапаноўваць стужкі выключна на лічбавых носбітах, і да гэтага мы павінны быць гатовы ўжо сёння, — сцвярджае Васіль Коктыш. — Так, сёлета планавалі да "Кіева", "Салюта" і "Цэнтральнага" дадаць лічбавыя залы яшчэ ў трох кінатэатрах, аднак фінансавыя магчымасці дазволілі зрабіць гэта толькі ў кінатэатры "Бярэсце". Але пераход на "лічбу" трэба працягваць, і як мага хутэй, каб не адстаць ад прагрэсу, перайграць хатняе відэа і відэа з Інтэрнэта. У свеце непазбежнасць "лічбавага" пераабсталявання кінапракату добра разумеюць. У Нарвегіі, да прыкладу, апошні кінатэатр, які працуе з плёнкай, будзе закрыты яшчэ да канца гэтага года...

Словы кіраўніка сталічнага пракату аб неабходнасці пераходу на "лічбу" пацвярджае і статыстыка: колькасць наведвальнікаў у пераабсталяваных залах павялічваецца. Але гэта можна тлумачыць і надзвычайнай папулярнасцю фармату 3D, што, як кожны новы тэхналагічны атракцыён, пакуль прываблівае большасць глядачоў самім фактам свайго існавання. У свеце назіраецца сапраўдны бум "3D", але,

Тэхналостра натуральнасці

Тэхнічны прагрэс не абмянае выставачныя залы: захавальнікі мастацкага багацця Старога і Новага свету перыядычна эксперыментуюць з новымі крыніцамі святла. Апошнім часам вядучыя art-скарбніцы замяняюць звыклія асвятляльныя прыборы на святлодыёды, якія за мінулыя гады зрабілі сапраўдную рэвалюцыю ў сферы асвятлення.

Справа ў тым, што новыя крыніцы выпраменьвання паказалі сябе больш энергаэфектыўнымі, у абслугоўванні і замене — таннейшымі, а тэрмін іх службы, у параўнанні з “папярэдкамі”, павялічыўся ў 50 разоў. Аднак, у першую чаргу, супрацоўніку музеяў захапіў шырокі дыяпазон колеравых тэмператур: усяго адзін святлодыёдны прыбор дае мільёны адценняў колераў!

Летась Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь атрымаў магчымасць падняцца на наступную прыступку развіцця высокіх тэхналогій: ён заключыў дагавор з Навукова-тэхналагічным цэнтрам мікраэлектронікі і субмікронных гетэраструктур Расійскай акадэміі навук аб правядзенні эксперыментальных даследаванняў па выкарыстанні “інтэлектуальнага” асвятлення і распрацоўцы рэкамендацый па кіраванні ім.

— Гэта асвятленне абсалютна іншага ўзроўню, — падкрэсліў генеральны дырэктар установы Уладзімір Пракапцоў. — Яго сутнасць заключаецца ў тым, каб у залежнасці ад каларыту палатна і ўмоў яго стварэння індывідуальна падабраць аптымальны варыянт для карціны. Такім чынам, святлодыёдная ўстаноўка адноўць тое натуральнае асвятленне, у якім мастак працаваў на пленэры альбо ў майстэрні.

Чорных адценняў вясёлка

Інавацыйныя тэхналогіі ў Мінск прывёз старшы навуковы супрацоўнік Навукова-тэхналагічнага цэнтра мікраэлектронікі РАН Андрэй Аладаў. Унук легендарнага дырэктара Дзяржаўнага мастацкага музея БССР Алены Аладавай угэўнены, што мадэрнізацыя ўстановы немагчымая без укаранення канцэпцыі “інтэлектуальнага” святла.

— Для мяне прынцыповым стала з’яўленне магчымасці рэпрэзентаваць кожную карціну аптымальным асвятленнем, — распавёў карэспандэнту “К” аўтар. — Каб было больш зразумела, згадаю цыкл карцін Клода Манэ з выявай Руанскага сабора — вось для мяне эталонны прыклад, як можа адрознівацца адзін і той жа аб’ект у залежнасці ад часу дня і ў розных кліматычных умовах. Вар’іруючы колеравы дыяпазон падсветкі, мы зможам пабачыць карціну непасрэдна ў тым выглядзе, у якім яе задумваў аўтар...

Звыклым для нас асвятленнем мы спрашчаем успрыняцце палатна, а то і ўвогуле “хаваем” дыяпазон адценняў, якога ўпарта дабіваўся аўтар, бо насамрэч, як запэўнівае Андрэй Аладаў, не так багата карцін, якія па каларыстыцы “трапляюць” у цёплы спектр, што дае лямпа напальвання.

Інавацыйная тэхналогія дазваляе сінтэзаваць любое колеравае адценне. Як патлумачыў навуковец, у аснове яе канцэпцыі — змяшэнні выпраменьванняў ад некалькіх рознакаляровых святлодыёдаў, так званы RGB-mixing (тэрмін, які добра вядомы кожнаму карыстальніку камп’ютарных праграм па апрацоўцы лічбавых фотаздымкаў). Дастаткова некалькіх простых маніпуляцый з RGB-выпраменьвальнікамі, каб атрымаць усе рэальна існуючыя колеры і, што асабліва важна, — белы, любой тэмпературы.

Як вядома, белы колер мае шырокі дыяпазон адценняў — ад халоднага да цёплага. Знаёмая кожнаму лямпа напальвання заўжды працуе на адной тэмпературы. Модныя люмінесцэнтныя прыборы часцей за ўсё даюць халоднае святло. Дыёд жа мае 14 прыватных індэксаў белага, што дазваляе дамагчыся максімальнай якасці святла.

— Кожны з промняў адкалібраваны так, каб даваць пэўную частку спектра. Менавіта па іх велічыні можна ацаніць паўнаці якасці колеру. Чым больш коле-

Даволі часта даводзілася чуць ад мастакоў абагульненае вызначэнне жывапісу як святла, што насычае колерам іх палітру. Творцы і працуюць, у асноўным, у натуральным асяроддзі, каб як мага дакладней перадаць адценні навакольнага асяроддзя. Але ўсе намаганні могуць быць перакрэслены няўдалым асвятленнем выставачнай залы... Насамрэч, праблема сягае далёка за межы адно эстэтычнага ўспрыняцця. Недарэчны прамень, залішні цень на палатне могуць прывесці да памылковай трактоўкі твора, ссуnúць акцэнт у перадачы думкі, закладзенай аўтарам. Таму вядучыя музей планетны не перапыняюць пошукі найбольш эфектыўнага светлавога вырашэння, якое дапаможа наблізіць прафесіяналаў і аматараў да алейнага арыгінала. Ці зможа Беларусь унесці свой уклад у вырашэнне праблемы падачы карціны?

“Індэкс белага” ў музейным міксе

Ці дасць “светлавы інтэлект” новае жыццё класічным палотнам?

ра ў перамешваецца (зразумела, у межах разума), тым лепш ахопліваюцца неабходныя зоны, і ў выніку атрымліваецца больш якаснае святло, — дадае Андрэй Аладаў. — Эфект сапраўды неверагодны! Прынамсі, карціны, у якіх пераважае чорны колер, пачынаюць амаль што зіхацець у “інтэлектуальным” святле: на вугальным, здавалася б, абсалютна глухім, фоне адкрываюцца нечаканыя адценні. Таксама на партрэтах, дзе толькі твар выступаў на чорным фоне, пасля ўключэння святлодыёдаў успрымаецца і ўсё астатняе поле карціны. Марыны нахштальт палотнаў Айвазоўскага раптам пачынаюць святліцца, калі адыходзіш у асвятленні ад нейтральнага белага і дадаеш сіні дыяпазон...

Зразумела, што для дасягнення найлепшага выніку неабходна папярэдняе даследаванне карцін на прадмет пэўнай светлавой гамы, вывучэннем якіх цяпер займаюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі. Па словах Андрэя Аладава, паралельна ідуць перамовы з

нае рассяянае белае святло, а таксама зьяртаюць увагу на асаблівае экспазіцыйнай плошчы: гомельская галерэя складаецца з невялікіх памяшканняў, кожнае з якіх мае адну-дзве сцяны з натуральным асвятленнем.

— Таму пытанне з новым светлавым абсталяваннем для нас, магчыма, менш актуальнае, — разважае галоўны захавальнік фондаў установы Алег Курашоў. — Мы шмат чулі пра канцэпцыю “інтэлектуальнага” асвятлення і, зразумела, гатовы да ўспрыняцця новага. Адное хочацца, каб кожнае ноу-хау было збалансавана паміж мэтазгоднасцю і коштам...

Зрэшты, навукоўцы, што даследуюць RGB-выпраменьвальнікі, адзначаюць высокую энергаэфектыўнасць святлодыёдаў. Справа — у значна меншым спажыванні электрычнасці гэтым тыпам крыніц святла, а таксама ў тэрміне службы, мінімум якога абзначаны 50 тысячамі гады.

Андрэй Аладаў прыводзіць яшчэ адну асаблівае “інтэлектуальнай” распрацоўкі: адзін прыбор можна сканструяваць адначасова на агульнае асвятленне залы і накіраваную падсветку асобнай карціны. Гэта дазволіць пазбегнуць неабходнасці ўсталявання асобных крыніц выпраменьвання для кожнага з выпадкаў. Між іншым, падобнае пытанне даволі востра ставіць шэраг айчынных выставачных комплексаў.

— У нас не заўсёды ёсць магчымасць падсвятліць кожную карціну, часцей мы ўсталёўваем агульнае асвятленне залаў, — кажа загадчык Музея Бялыніцкага-Бірулі, што ў Магілёве, Наталля Татуева. — Надыйшоў час адмаўляцца і ад лямпаў напальвання, якія яшчэ захаваліся ў некаторых выставачных памяшканнях: даводзіцца прыкладаць намаганні, каб пазбегнуць жоўтага адцення або нечаканых ценяў на экспанатах. Музей павінен дыхаць паветрам свайго часу і першым выкарыстоўваць найсучасныя інавацыі. Таму мы будзем толькі рады пабачыць прынцыпова іншае асвятленне, тым больш, што межынальнай акадэміі навукаў Беларусі” аб вытворчасці неабходнага абсталявання, каб забяспечыць усе залы музея “разумнымі” выпраменьвальнікамі. У перспектыве ж распрацоўваецца магчымасць стварэння “інтэлектуальнага” светлавога абсталявання для аналагічных устаноў усёй рэспублікі. Серыйная вытворчасць дазволіць выпускаць арыгінальную апаратуру і для замежных карцінных галерэй.

Спраўды, усё часцей грамадства ўзнімае на ўзровень з пытаннямі энергаберажэння праблему экалагічнасці асвятляльных прыбораў. Прынамсі, вучонымі даказана, што звыклія люмінесцэнтныя лямпы акрамя святла дае сіні складнік спектра, які негатыўна адбіваецца на здароўі чалавека, а таксама пакрысе разбурае фарбавую паверхню карціны, не кажучы ўжо аб усім вядомым пабочным эфекце лямпаў напальвання, калі, акрамя святла, выпраменьваецца значная колькасць цяпла, што таксама не ідзе на карысць алейнаму жывапісу...

Інавацыйны спектр рэстаўрацыі

Як запэўнівае Андрэй Аладаў, RGB-выпраменьвальнікі адпавядаюць найноўшым патрабаванням экалагічнасці, прынамсі, у іх адсутнічае той самы

небяспечны спектральны складнік. “Чалавечтва практычна 150 гадоў жыве пры штучным асвятленні, што ўжо выклікала абстрактнае шматлікіх захворванняў, пачынаючы ад пагрозы страты вастрыні зроку і заканчваючы хранічнымі дэпрэсіямі. Нездарма святлодыёдам у першую чаргу знайшлі прымяненне ў медыцыне”, — дадае суразмоўца.

Актуальнасць гэтага аспекту пытання пацвярджае загадчык навукова-рэстаўрацыйнага аддзела Нацыянальнага мастацкага музея Аркадзь Шпунт: “Цягам тых сакара гадоў, што я працую, асноўнай праблемай для мяне і маіх калег з’яўляецца асвятленне. Пастаяннае напружанне ва-

праца пры штучных крыніцах святла прыводзяць да сур’ёзных праблем са зракам. Імітацыя натуральнага асвятлення, магчыма, змагла б знізіць гэтую рызыку...”

Вядома, дакладнае прафесійнае асвятленне заўсёды было адным з асноўных запатрабаванняў рэстаўратораў. Нездарма майстэрні імкнуцца абуладкаваць так, каб цягам дня на працоўнае месца не трапляла яркае сонца. “Каб дакладна аднавіць той або іншы слой фарбы, — працягвае Аркадзь Шпунт, — проста неабходнае асвятленне, якое без змяненняў перадавала б адценне колеру. У іншых абставінах нельга пачынаць таніроўку”. Ідэальным варыянтам, на думку суразмоўцы, было б пабачыць адноўленую карціну на выстаўцы менавіта ў тым выглядзе, у якім яна рэстаўруецца. Няправільнай падсветкай можна звесці ўсе намаганні навукоўцы на нішто...

Як бачна, у руках рэстаўратораў такія ўнікальныя асаблівае святлодыёдаў, як магчымасць дынамічнага кіравання колькасцямі і якаснымі параметрамі святла (інтэнсіўнасць, спектральнае размеркаванне, колеравая тэмпература і іншыя), могуць стаць каштоўнымі інструментамі для найдакладнага ўзнаўлення скарбаў нацыянальнага мастацтва...

Святлодыёдны акцэнт іміджа

“Інтэлектуальнае” асвятленне ўпэўнена ўкараняецца ва ўсіх сферах жыцця сучаснага грамадства і ў хуткім часе стане такой жа неад’емнай часткай існавання, як мабільны тэлефон ці ноўтбук. У сферы культуры яно пакуль толькі шукае для сябе галіну паўнаватарскага прымянення.

Андрэй Аладаў падкрэслівае, што выкладзена вышэй канцэпцыя “інтэлектуальнага” асвятлення для мастацкіх музеяў сапраўды ўнікальная. Вядучы беларускі музей можа стаць не толькі перапраходцам, але і флагманам для айчынных і замежных калег у выкарыстанні інавацыйнай тэхналогіі.

У гэтым выпадку загавораць не толькі пра арыгінальнае вырашэнне экспазіцыйнага пытання, пра новыя галіны навуковага даследавання мастацтвазнаўцаў і дадатковыя магчымасці ў рэстаўрацыйнай справе. Інавацыйнае абсталяванне можа ператварыцца ў паўнаватарскае піяр-праект: для кожнай краіны вельмі прэстыжна выкарыстоўваць найноўшыя дасягненні навукі на карысць культуры. Чым не дадатковая фарба для іміджа Беларусі?

Настасся ПАНКРАТАВА

Што дадаць у "...Кактэйль"?

...тэлепраекты новага сезона

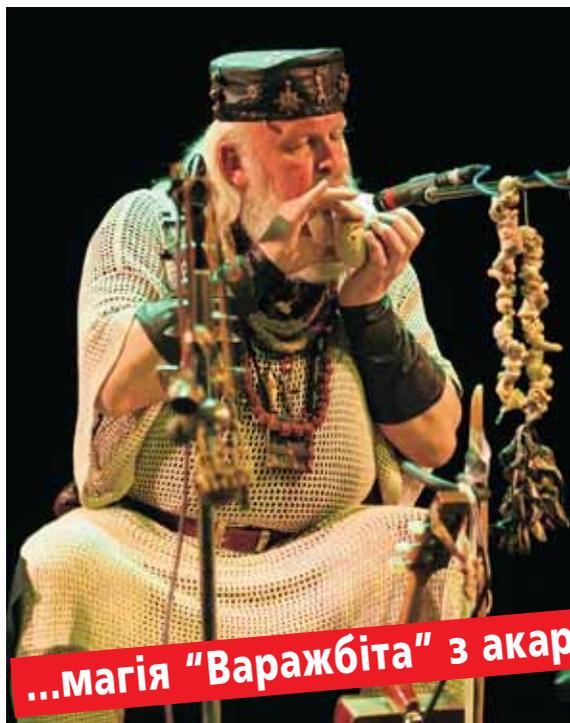
Дырэктар Дырэкцыі спецпраектаў АНТ Анжаліна МІКУЛЬСКАЯ на наша пытанне "Як я правёў лета"? А можна, каб — не толькі я, але і ўсё тэлеканал?"

— Упершыню за пяць гадоў я пайшла ў адпачынак! І пабывала ў той краіне, якую даўно марыла наведаць. Я люблю за рулём калясіцы па Еўропе. Нарэшце, аб'ехала Швейцарыю. Трапіла на Венскі фестываль

авангарднага кіно. Уражаннў — мора! Ёта, да ўсяго, і вялізная творчая падлітка. Бо вельмі важна, працуючы на тэлебачанні, убачыць на свае вочы тыя новыя тэндэнцыі, якія адбываюцца ў еўрапейскім і сусветным кіно, сустрэцца з цікавымі творцамі, абмеркаваць агульныя праблемы. Такая інфармацыя, убачаная авангардна рысы і прыёмы не могуць не стаць стымулам да дзеяння. Зусім не абавязкова іх пераймаць! Важна — зразумець, у якім кірунку сёння рухаюцца відэапраекты мастацтва, устрынаць сам дух тых пошукаў ды іх перспектывы.

Кажуць, што лета — "мёртвы" сезон для творчага жыцця? Адпачынікі, курорты, спёка, нарэшце. Разам са сваімі суразмоўцамі "К" вырашыла абвергнуць гэты стэрэатып. Такім чынам...

Тры месяцы лета і...

...магія "Варажбіта" з акарынай

"Троіца"-экспа

Не маю сумневаў, у залах Гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Заслаўе", дзе заўтра ўпершыню ў Беларусі прадэманструюць эксклюзіўную калекцыю музычных інструментаў Івана КІРЧУКА і этна-трыа "Троіца", заўтра не будзе вольнага месца.

— Што за відовішча чакае ў Заслаўі?

— Найперш хочацца падзякаваць, што дзяржава звярнула ўвагу на нашу працу. Уявіце, інструментаў ды рэчаў этнаграфічнага характару сабралася настолькі шмат, што частка майго ўласнага музея сёння знаходзіцца ў Варшаве! Тое, што цяпер у Беларусі, — вялікая колькасць духавых, акарыны з розных краін свету... Сярод іх — набытыя намі на замежных фестывалях, а таксама падараныя слухачамі. Згадваю, як у Галандыі сялапа слухачка, пачушы нашую музыку, зрабіла падарункі са сваёй калекцыі: нямецкая цытра, вялікая галандская акарына, афрыканскія дудкі... Значу, амаль усе інструменты, якія трапілі ў "Троіцу", скарыстоўваліся ў запісах. Скажам, там жа, у Нідэрландах, нашаму гітарысту Юрыю Дзмітрыеву падарылі турэцкі саз, які ў хуткім часе прагучаў на беларускім трыб'юце "Derpeche Mode". Карацей, сёння ўсё складзена ў валізы (Гутарка адбывалася ў панядзелак. — С.Т.), і я нават не ўяўляю пакуль, як будзе выглядаць выстаўка (успіхаецца).

— А "Варажбіт" — паўтор колішняй праграмы?

І на самім тэлеканалі — лета мы не змарнавалі! Былі і шэсць канцэртаў цыкла "Вечары ў Мірскім замку", і ўрачыстасці з нагоды Дня Незалежнасці. З'ездзілі ў Францыю, здымалі там чарговы выпуск "Бітвы тытанаў" — нармальнае працоўнае лета! Дый восень, а за ёй і ўсё новы сезон чакаюцца не менш насычанымі. У нас — маса цікавых праектаў! 8 верасня выязджаем у рэгіён: у кожнай з абласцей краіны будзем праводзіць кастынгі. Адзін з іх — дзіцячы, для праекта "Я пюю!". Другі — сярод прыгажунь, для "Міс Беларусь-2012". Яшчэ адзін адбор будзе ў асяроддзі маладых таленавітых вакалістаў. І апошні — будзем шукаць людзей з пачуццём гумару, якія валодаюць размоўным жанрам. Літаральна заўтра распачынаем здымкі "Эстраднага кактэйля", у ім стане больш "інгрэдыентаў".

Праз два тыдні пачнём "сустракаць Новы год": мы заўжды рыхтуем да гэтага свята нешта незвычайнае, і здымкі распачынаюцца задоўга да эфіру. У кастрычніку ж на экраны выйдучы знятыя ў верасні выпускі "Гонару нацыі" — пра людзей, чыё жыццё, як подзвіг. Будучы ахоплены прадстаўнікі самых розных прафесій і статусу: урачы, касманаўты, спартсмены, дзеячы культуры, інваліды... Яны кінупі выклік лёсу, імі мы можам ганарыцца. Дык ці ж можна пра ўсё гэта распавядаць без гонару?..

Надзея БУНЦЭВІЧ

Агент і Чуб у адным акцёры

Фота Дзмітрыя БРУШКО

— Гэтае лета, дарэчы, як і апошнія, збольшага аказалася працоўным. Я быў задзейнічаны ў некалькіх кінапраектах, — кажа заслужаны артыст Беларусі Сяргей ЖУРАВЕЛЬ.

— Першы з гэтых праектаў — гэта тэлефільм "Скрасці Бельмандо", які запускае Белтэлерадыёкампанія. Я іграю ў фільме літаратурнага агента, які прасоўвае творчасць галоўнага героя — пісьменніка... Каманда на праекце складалася цудоўная, і, дарэчы, адной з самых цікавых сустрэч гэтага лета я назваў бы знаёмства з Алегам Несцеравым. Менавіта ён і ўвасабляе таго самага пісьменніка ў стужцы, якога я, так бы мовіць, раскручваю. Алег вядомы публі-

...доктар Журавель

цы па дзейнасці ў гурце "Мегаліт", а тут ён спрабуе свае акцёрскія здольнасці. Папрацаваць з ім, пазнаёміцца, пасябраваць мне як прыхільніку творчасці гэтага калектыву было цікава і прыемна.

Што да іншых праектаў — гэта ўжо карціны, за якімі стаяць замежныя прадзюсары. Яны маюць назву "Альбанец" і "Стракатае шчасце". У апошнім я ўвасабляю дзіцячага ўрача-псіхіятра, і, што цікава, гэтая роля працягвае новую лінію ў маёй акцёрскай кінатворчасці. Раней мне ўсё прапаноўвалі ролі дзіўных такіх персанажаў, розных злодзей, а вось цяпер чамусьці "пайшлі" ўрачы: то ролю дзіцячага псіхолога прапануюць, то — загадчыка аддзялення педыятрыі. Магчыма, усё — да таго, што ў хуткім часе я маю стаць дзядулем. І, адпаведна, адбываецца такая змена акцёрскага амплуа.

Калі казаць пра бягучыя тэатральныя ролі, то цяпер у Купалаўскім ідзе праца над новым спектаклем па творах М.Тоголя пад рабочай назвай "Ноч перад Калядамі". Рэжысёр — Мікалай Пінігін. Я ў пастаноўцы выконваю ролю бацькі славутай гераніні Аксаны пад прозвішчам Чуб. Такім чынам, атрымліваецца, што я па ўсіх профілях — у бацьках.

...арт-кірмаш плюс біенале

Канцэпцыя і маштаб

Дзве сталічныя галерэі нядаўна прымалі ўдзел у II Міжнародным мастацкім кірмашы "Art-Vilnus".

Тым больш заўважны гэты факт у кантэксце пошуку новых падыходаў да папулярнасці і прэзентацыі на міжнародным узроўні сучаснага айчыннага мастацтва. Сярод тых твораў, праз чыя работы вільнюсцы і гасці літоўскай сталіцы спазнавалі найноўшы беларускі art, — і мастак Уладзімір КАНЦАДАЙЛАЎ. Пакуль суразмоўца адгортае старонкі каталога з інтэрв'ю з беларусамі, пачынаю распытаць пра тое, як нашы асяродкі трапілі ў поле зроку міжнароднага форуму. Прычым трапілі "ў яблычак": прыватная сталічная галерэя сучаснага мастацтва, што існуе толькі год з лішкам, стала лідарам кірмашу!

— У 2009-м літоўцы прыязджалі ў Мінск і абралі дзве галерэі, што ім спадабаліся, работы мастакоў. Я тады наведаў Вільнюс, нечым дапамог нашым творцам, а таксама азнаёміўся з экспазіцыяй. Значу, яна была маштабная, са значным міжнародным прадстаўніцтвам, паколькі тады горад меў статус Культурнай сталіцы Еўропы. Цягам двух гадоў вырашаўся лёс чарговага "Art-Vilnus", таму канчатковае пацвярджэнне нашы галерэі атрымалі толькі ў красавіку. І дырэктар адной з іх — Ларыса Бортнік — прапанавала мне паўдзельнічаць у выстаўцы са сваім праектам.

— Распавядзіце аб ім падрабязней.

— Самае цікавае, што ў працэсе падрыхтоўкі мой жывапіс аб'ядналі з фота Алега Яравенкі: ягоныя здымкі перагукліся з маімі карцінамі, і ў выніку атрымалася моцная экспазіцыя. Прагучала, лічу, яна на высокім узроўні. Серыя ж маіх работ называлася "Праўленне" — выставачная па сваёй сутнасці, абстрактнага плана.

— Экспазіцыя "Art-Vilnus" — гэта...

— Калі "суадносіцца" з кімсьці, тое заахочвае да далейшай працы. Тым больш, там прынята прадстаўляць найноўшае. Гэта выстаўка не салоннага плана, а — менавіта сучаснага мастацтва. Яна накіравана, хутчэй, не на продаж работ, а — на выяўленне тэндэнцый, канцэпцый. Хаця сёлетам там было больш прыбалтыйскіх галерэй, усё роўна маштаб — значны. Дарэчы, у перспектыве у арганізатару ёсць дамоўленасць з іх Урадам аб правядзенні выстаўкі раз на два гады. І сведчаннем дзяржаўнай цікавасці сталі візіты кіраўніцтва Літвы — Прэзідэнта і Прэм'ер-міністра — на форум.

— Мы размаўляем, а насупраць — банер III Міжнароднага біенале акварэлі "Вада+фарба"...

— Узяў у ім удзел... з трэцяга раза: неяк не атрымлівалася раней. Прадставіў работы з тых часоў, калі захапляўся графікай, калажамі. Узровень акварэльнага біенале — высокі: гасці з замежжа, каталог, выстаўка ў сталіцы пасля паказу ў Полацку...

С.Т.

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Г.Юзеева. "Подых весны".

Застылае і ўсеўладнае "назаўсёды"

Візуальныя розніцы

"Гэта было нядаўна..." — так называецца чарговая выстаўка з праектнага цыкла "Нашы калекцыі" ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, прысвечаная тым амаль пяцідзясяці мастакам, якія сёлета адзначаюць свае юбілеі, і тым, якія маглі б іх адзначыць, але не дажылі да дзён сённяшніх. Розніца ва ўзросце ўдзельнікаў выстаўкі (а сярод іх — творцы з Мінска, Віцебска, Гомеля, Брэста, Гродна) сягае да 95 гадоў. Ёсць тут і некалькі работ нашых сучасных эмігрантаў — Л.Зільбера і М.Рабмана, а таксама зусім не вядомага асабіста мне — жывапісца У.Закрэйскага.

У Кнізе водгукаў мне запомнілася колькі запісаў. Прыяжду толькі два — як найбольш характэрныя, якія належаць гасцям нашай краіны: "Надзвычайная калекцыя! Штогод я прыязджаю ў Мінск і не перастаю захапляцца. Вельмі хочацца бачыць такіх мастакоў у Інтэрнэце і мець магчымасць набыць буклеты пра іхню творчасць. Алена Кіраўніцава (Падмаскоўе)"; "Ёміста, цікава, шыкоўна! Пачуцці перапаўняюць сэрца ў час, які быў прысвечаны агляду выстаўкі. Ад убачанага займае дух! Наталля Кузьміна (Палтава)". Што і казаць, вельмі прыемныя словы...

Цяпер — уласна пра выстаўку. Гэта ўжо мой асабісты погляд. Яркая візуальная розніца творчых прынцыпаў і манер прадстаўленых мастакоў, на першы погляд, магла б прывесці да нейкай стратэгіі, нават хаатычнасці экспазіцыі, каб не стрыжнявае гучанне

глыбока жыццёвых тэм і сюжэтаў, якія для людзей тых пакаленняў былі зразумелымі, блізкімі і звыклымі. Праз неаднолькаваць почыркаў, зразумела, выяўляецца і розніца прафесійнай падрыхтоўкі аўтараў, і асаблівасці індывідуальнага бачання, успрымання ды адчування. Усё гэта так. Акрамя таго, у супастаўленні прыёмаў і спосабаў адлюстравання свету даволі выразна выступаюць характэрныя прыкметы, якія былі ўласцівы творцам пасляваеннага часу і перыяду так званага суролага стылю, калі ў беларускім выяўленчым мастацтве быў зроблены кардынальны прарыв да свежай пластычнай вобразнасці і зусім новай сацыяльна-мастацкай тэматыкі, раней невядомай, дакладнай, "калектыўна не запатрабаванай".

Такім чынам, у айчынным мастацтве 1960 — 80-х гадоў (а гэта большасць твораў экспазіцыі)

бачны жывы працэс скрыжавання і ўзаемадзеяння спецыфічных культурных каштоўнасцей, на якіх фарміраваўся фундамент таго самага мастацтва, што мы маем сёння, на старце XXI стагоддзя ў новых ідэалагічнай і пластычна-вобразнай сістэмах.

Я ўгадаў Блока, які перадаў пакутлівы кругазварот часу ў сваім вядомым вершы. "Ноч, вуліца, ліхтар, апэтка" — гэтыя мерныя пералічэнні выклікаюць да жыцця тыя імгненні, што страцілі розніцу паміж днём сённяшнім мінулым, і тыя часы патанулі ў застылым "назаўсёды". Менавіта да такога перажывання часу набліжаюцца

сябе"? Канешне, сёння многія з гэтых мастакоў у чымсьці перагледзелі сваё эстэтычнае (і творчае) стаўленне да навакольнага свету, але куды ж падзецца ад тых асноватворных прынцыпаў, якія былі закладзены імі раней?

Асабіста ў мяне дадзена экспазіцыя выклікала яшчэ і журботныя ўспаміны пра ўсіх тых мастакоў, каго ў свой час я добра ведаў і якія не дажылі да сённяшняга дня. Кожны з іх тым або іншым чынам уклаў сваю "цаглінку" ў фундамент культуры, хаця, на жаль, некаторыя постаці ў плыні марнасці жыцця аказаліся сёння несправядліва напузабытымі... Вось тыя імёны мастакоў-нябожчыкаў, чые творы ўпрыгожваюць

Я.Ігнацьеў. "Успаміны".

многія творы экспазіцыі. Тэма яго — хуткага або запаволенага, прыпынчанага або таго, што вяртаецца, — шчыльна звязана з тэмай Памяці, якая ў ранейшыя дзесяцігоддзі мела асаблівае значэнне ў нашым мастацтве. Наогул, роздум аб законах, таямніцах і парадоксах часу — неад'емная адзнака вобразнага мыслення, уласцівага мастацтву ў розных яго варыяцыях, незалежна ад віду і жанру творчасці. А на выстаўцы, акрамя жывапісу, прадстаўлены і скульптура, і эстамп, і акварэль, і габелен.

Мы не заўсёды разумеем тое, чаму мастакі так часта звяртаюцца да тэматыкі, якая глыбінна звязана з традыцыйнымі ўяўленнямі аб "усеўладдзі часу". І тут не трэба шукаць прамога, "лабавага" адлюстравання тэмы ў кантэксце гэтай праблемы — усё залежыць ад прафесійнага выхавання, унутранай культуры, светаразумеў і таленту аўтара. Хіба палотны Б.Аракчэева, Р.Ландарскага, М.Меранкова, В.Нямцова, акварэлі Ф.Гумена, І.Пратасені, нацюрморты У.Гардзеенкі і С.Катковай, скульптуры Г.Гаравой і Г.Мурамцава — не пра тое ж, не пра "час і пра

экспазіцыю: Н.Воранаў, Л.Ізмайлава, У.Пасюкевіч, І.Глазава, І.Грыгаровіч, А.Семілетаў, Я.Пакагашкін, К.Пятроў, М.Шарэнка, А.Пуцейка, Б.Няпомняшчы, М.Палякоў, Л.Дробаў, В.Шматаў, Л.Скрыпнічэнка, Г.Юзеева, Л.Лапчынскі, Я.Санько, У.Булыга, У.Міхайлоўскі, М.Лісоўскі, Г.Шумскі, Я.Печкін, У.Кухараў, В.Кубараў, Э.Куфко, В.Варламаў, Я.Ігнацьеў, Л.Давідзенка, І.Краўчанка, Б.Івонцьеў... Карціна апошняга "Успаміны" выклікала ў мяне асаблівыя пачуцці: вельмі ўдала паказаны кінарэжысёр Віктар Тураў (са спіны!) на выбары натуры для свайго фільма "Людзі на балое". Віктара Цімафеевіча і таленавітага кіна-

мастака Жэню Ігнацьева я добра ведаў шмат гадоў... Словам, выстаўка аказалася далёка не "прахадной". Яна запамінаецца глядачам і дакладна выяўляе жыццяздольнасць таго мастацтва з усімі яго варыяцыямі і супярэчнасцямі, якое існавала ў Беларусі ў 60 — 80-я гады мінулага стагоддзя.

Барыс КРЭПАК

У.Гардзеенка. "Кветкі і каласы".

Г.Гаравая. "Лес".

Ратуціцкі летапіс

З.Піскун. "Зямля белая. Чаканне".

Багатая Барысаўшчына на таленты... Яркі дыямент у незлічоным яе багацці — вядомы мастак, мастацтвазнаўца, дацэнт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Юрый Піскун. Барысаўчане маюць магчымасць пазнаёміцца з ягонай творчасцю ў мастацкай галерэі "З'ява" Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І.Х. Каладзева на выстаўцы "Паклон Ратуцічам".

Аўтарамі работ, прадстаўленых на ёй, з'яўляюцца ўласна Юрый Аляксандравіч, ягоная жонка Алена Юр'ева, і іх тры дачкі — Вольга, Зося і Валянціна.

У экспазіцыі дэманструюцца работы, створаныя цягам 30 гадоў, якія ў большасці сваёй былі напісаны ў вёсачы Ратуцічы, што на Барысаўшчыне. Пераступішы парог галерэі, глядач становіцца сведкам і сузіральнікам вясковага штодзённага жыцця. Нездарма ў творах сям'і апеты Ратуцічы: дзіцячыя гады Юрыя Піскуна прайшлі ў гэтых мясцінах, дзе нарадзілася яго маці — Вера Барысаўна Хацкевіч, тут жа гадаваліся і дачкі майстра...

"Сырадой" Юрыя Піскуна. На ім адлюстравана звычайная сцэна вясковага жыцця: гаспадыня цэцці сырадой, ёй дапамагае хлапчук... Але калі зазірнуць у вочы герані, то там — і клопат аб дзецях, і штодзённыя турботы, і жаночае шчасце...

На першы погляд, выпадковым можа падацца трыпціх "Прысвячэнне. Майму прадзеду Хацкевічу Барысу Данілавічу" Валянціны Піскун — малодшай з мастацкай дынастыі, дызайнера ў свеце сучаснай моды. Але гэтая прысутнасць абгрунтавана тым, што праз канцэптуальныя вобразы творца перадала сувязь пакаленняў і непасрэдную прыналежнасць да кравецкага мастацтва.

Ю.Піскун. "Апошнія кветкі лета".

З пяшчотай і дасканаласцю мастакі прадстаўляюць партрэтную галерэю сваіх родных і знаёмых. Добра вядомыя куточки прыроды паўстаюць перад глядачом у новым абліччы, дзе аўтары знаходзяць і перадаюць на палатне нешта такое, што аказвае магчымае ўздзеянне, выклікае хвалюючыя і асацыяцыйныя. Сузіральніку не проста падаецца факт існавання самага пейзажу, а яго мастацка-паэтычнае пераўвасабленне — усё напоўнена жыццёвай праўдай і пазіямі. Поўныя сімвалізму і алегарычнасці пейзажныя замалёўкі Алены Юр'евай і яе дачок Вольгі і Зосі абуджаюць у некаторых глядачоў пэўныя эмацыянальныя перажыванні, у іншых жа, наадварот, выклікаюць спакой і замілаванне.

Валянціна Піскун добра вядомая паказамі сваіх калекцый на фестывалі "Млын моды", тым самым творца працягвае традыцыі ў мастацтве стварэння касцюма, закладзеныя яе бацькам — аўтарам шэрагу сцэнічных строяў ансамбляў "Харошкі" і "Песняры"...

Гэтая экспазіцыя — своеасаблівы летапіс жыцця мастацкай сям'і і невялічкай вёскі. На карцінах выяўлены твары старых і дзеткаў — родных і суседзяў мастакоў. Многія з гэтых людзей ужо пайшлі з жыцця, іншыя — выраслі, пасталелі. Углядаючыся ў іх абліччы на палотнах, можна прасачыць, як жыла і жыве гэтая вёска, адчуць, чаму яна такая дарагая мастакам...

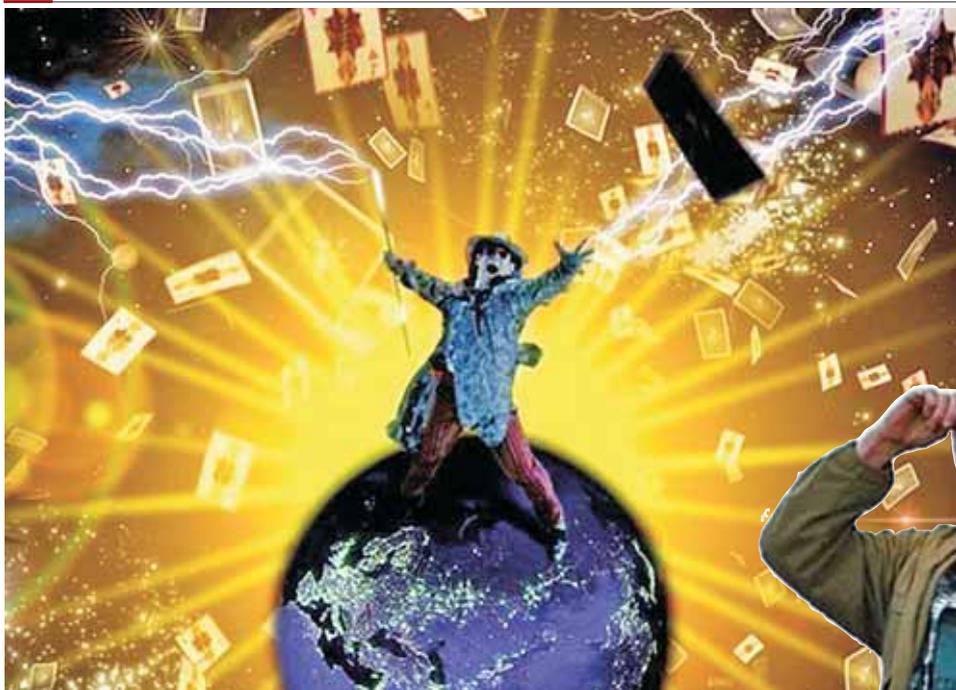
Тацяна КІРЫЛАВА, мастацтвазнаўца мастацкай галерэі "З'ява" Барысаўскай цэнтральнай бібліятэкі імя І.Х. Каладзева

Што да кінамастацтва, то тут сітуацыя са спрыяльнымі ўмовамі для развіцця найбольш складаная: гэтая індустрыя моцна залежыць ад шэрагу сацыяльных, эканамічных, культурных фактараў, уплываюць на іх самі творца вельмі складана. Нездарма відавочныя зрухі, новыя мастацкія плыні ўзнікаюць у сусветным кіно толькі паралельна са значнымі зменамі ў грамадстве і культуры. Гэта тычылася і савецкага кіно ва ўсіх сэнсах рэвалюцыйных 1920-х, і пасляваеннага італьянскага “неарэалізму”, і французскай “Новай хвалі”, узбуджанай пакаленнем тых, хто не жадаў мірыцца з “татавым кіно”. Што ж да айчыннага экрана, то ў ім найбольш запомніліся менавіта творчыя плыні, звязаныя з прыходам на “Беларусьфільм” маладых Віктара Турава, Барыса Сцяпанавы, Рычарда Віктарава. Яркія імёны з’яўляліся на небасхіле нацыянальнага кіно ўвесь час, але хто як не новае пакаленне можа гарантаваць выхад на прынцыпова новы мастацкі ўзровень?

З самага пачатку 1990-х ускладаюцца надзеі на кожны новы выпуск Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Справу па наладжванні айчыннага кінадукацыі ў тыя гады распачаў Віктар Тураў, і менавіта яго выпускнікі Андрэй Кудзіненка і Аляксандр Колбышаў прыцягваюць сёння сваімі работамі ўвагу да нашых сужак. Але, на жаль, каб гэтыя, далёка не маладыя па ўзросце, рэжысёры атрымалі карт-бланш на Нацыянальнай студыі, павінна было прайсці амаль два дзесяцігоддзі! Дзесяцігоддзі, за якія сусветнае кіно змяніла і сваё аблічча, і тэхнічныя магчымасці.

У нашай краіне заўсёды з цікаваасцю ставяцца і падтрымліваюць маладых кінатворцаў: цягам апошніх дзесяцігоддзяў на “Беларусьфільме” было даволі шмат абсалютных дэбютаў, калі нядаўняму выпускніку, фактычна без вопыту сур’ёзнай працы, давяралі паўнаватрасную поўнаметражную пастаноўку з даволі вялікім бюджэтам і прафесійнай здымачнай групай. Можна прыгадаць стужку “Падзенне ўверх” Алены Трафіменка, “Убійце лицедея” Вольгі Марчанковай, “Шчыт Айчыны” і “Дняпроўскі рубяж” Дзяніса Скварцова, “Чаклун і Румба” Андрэя Голубева. Відавочна, што далёка не ўсе з прыведзеных прыкладаў першых самастойных пастановак маладых рэжысёраў можна лічыць абсалютна ўдалымі. Многім з нядаўніх выпускнікоў відавочна бракавала вопыту, у тым

Днямі на “Беларусьфільме” агучылі ініцыятыву па стварэнні мастацкага кірунку “Дэбют”, мэтай якога будзе выяўленне новых імёнаў, ідэй, герояў і тэм айчыннага кінамастацтва. Кур’яраваць “дэбютантаў” прызначаны адзін з самых актыўных айчынных рэжысёраў, народны артыст Беларусі Аляксандр Яфрэмаў, які мае вялікі вопыт працы з моладдзю. Пасля адкрыцця летась факультэта экранных мастацтваў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, стварэнне “Дэбюту” — яшчэ адзін крок да з’яўлення новай генерацыі айчынных кінематаграфістаў. З’яўлення, якога мы чакаем ужо колькі дзесяцігоддзяў.

Шлях да карт-бланша

Дэбютанты атрымаюць “зялёнае святло” на “Беларусьфільме”

ліку — вытворчага, які немагчыма атрымаць ва аўдыторыі. Між тым, зразумела, што кіно, у адрозненне ад іншых відаў мастацтва, патрабуе нават ад дэбютантаў высокага прафесійнага ўзроўню.

Новы кірунак якраз і павінен выканаць ролю “вытворчай лабараторыі”, дзе пачынаючы рэжысёр атрымае магчымасць дапоўніць веды практыкай. У канцэпцыі “Дэбюту” адзначаецца, што патрэбную дапамогу маладому таленту будзе аказваць найлепшыя з майстроў беларускага кіно. Усе патэнцыйныя праекты, прадстаўленыя маладымі творцамі ў межах “Дэбюту”, спярша будзе разглядаць нядаўна створаны на “Беларусьфільме” “Савет мэтаў”. У склад апошняга ўваходзіць шэраг выбітных і знакавых постацей нацыянальнага кінамастацтва: Яўген Вайтовіч, Ігар Волчак, Юрый Гарулёў, Уладзімір Гасцюкін,

Аляксей Дудараў, Міхаіл Жданоўскі, Вячаслаў Іваноўскі, Ізольда Кавелашвілі, Сяргей Картэс, Таццяна Логінава, Сяргей Сычоў, Аляксандр Шкадарэвіч.

Згодна з задумай кіраўніцтва “Беларусьфільма”, менавіта Савет будзе даваць “зялёнае святло” праектам маладых. І толькі са згоды вопытных кінематаграфістаў патэнцыйныя стужкі разгледзяць на мастацка-вытворчым савете кінастудыі. Як паведамілі “К” на “Беларусьфільме”, распрацоўкам дэбютных праектаў будзе ставіцца адзнака па пяцібальнай сістэме, і тыя з іх, што набяруць найбольшую колькасць балаў, змогуць атрымаць права на пастаноўку.

на кінафестывалях. Пажаданай умовай дэбютнага праекта будзе выкарыстанне айчыннага сцэнарнага і музычнага матэрыялу, а таксама шэраг вытворчых акалічнасцей кштальту часу, месца і ўмоў плануемых здымак. Ну, і галоўнае — дзяржава будзе цалкам фінансаваць здымкі кінадэбютаў, дарэчы, як і дзіцячае, анімацыйнае кіно, а таксама мяркуючы праекты са статусам “нацыянальны”.

У дачыненні да тых з учарашніх “маладых”, хто сёння працуе на “Беларусьфільме” (а гэта не толькі Аляксандр Колбышаў ды Андрэй Кудзіненка, але і Віктар Асюк, Галіна Адамовіч, Алена Турава, Іван Паўлаў), можна з упэўненасцю сказаць, што яны ў свой час засталіся ў кіно толькі дзякуючы сваёй сіле волі. Будзем спадзявацца, словы, агучаныя кіраўніцтвам Нацыянальнай кінастудыі сёння, увасобяцца ў заўтрашнюю справу.

Антон СІДАРЭНКА
На здымках: кадры з праектаў апошніх гадоў, знятых на “Беларусьфільме”: “Навагоднія прыгоды ў ліпені” Алены Туравай, “Чаклун і Румба” Андрэя Голубева, “На спіне ў чорнага ката” Івана Паўлава.

“Контурны новага часу” — такую назву атрымала новая кніга доктара мастацтвазнаўства, старшыні Беларускага саюза літаратурна-мастацкіх крытыкаў, прафесара Рычарда Смольскага. У ёй у прасторавых і часавых контурах акрэсліваюцца праблемы тэатральнага жыцця Беларусі 2000-х гадоў.

Контурныя... назіранні

Мазаічная канструкцыя кнігі, хаця і даволі дакладна структураваная, дазволіла змясціць нататкі, якія былі апублікаваны аўтарам у розныя гады новага стагоддзя, ягоныя роздумы і ўражанні ад разнастайных, часта супярэчлівых, фактаў і з’яў у сучаснай тэатральнай культуры. Раздзелы, падзеленыя на шэраг асобных артыкулаў, уяўляюць з сабе тэарэтычны развагі, што датычацца прыярытэтных напрамкаў развіцця тэатральнай справы ў Беларусі, суадносіны прафесійнага тэатра і масавай культуры, акцёрскага майстэрства, адукацыйных працэсаў у Беларускай

дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Асабаны погляд на сутнасць тэатральнага працэсу — натуральны для тэатразнаўцы, не выключаючы агульных поглядаў, шмат у чым базіруюцца на індывідуальных меркаваннях аўтара. Праз тэксты выяўляецца

Мазаіка з асобым поглядам

яго прыхільнасць да навуковага асэнсавання тэатральнай рэчаіснасці.

У размове пра сучасную драматургію ўзнікаюць важныя прафесійныя пытанні прынцыпаў увасаблення на сцэне полістычных і паліжанравых форм сінтэтычнага твора. Інварыянтныя асаблівасці сучаснага тэатра раскрываюцца ў такіх яго разнавіднасцях, як стацыянарны (рэпертуарны) тэатр, антрэпрыза, тэатр аднаго акцёра, тэатр беларускай драматургіі...

Дыялагічнасць мыслення аўтара кнігі прачытваецца ў разважаннях пра элітарны і агульнадаступны тэатр, пра стабільнасць цяперашняга сцэнічнага працэсу і крызіснасць сучаснай беларускай драматургіі, пра віртуальнасць і рэальнасць тэатральнага відовішча, пра суадносіны класічнага тэатра і масавай культуры.

Той факт, што Рычард Смольскі больш за дзесяць гадоў з’яўляўся рэктарам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, натуральна, пашырае поле яго мастацтвазнаўчых інтарэсаў. Зацікаўлена ён гаворыць пра асноўныя спецыяльнасці выяўленчага мастацтва, якія атрымліваюць развіццё ў Акадэміі, пра сувязь мастацтва з вытворчасцю, стварэнне мастацка-прамысловага факультэта, выхаванцаў alma mater, якія ў далейшым сталі выкладчыкамі БДАМ. Адпаведна рэспрэзентуецца і новая навуковая тэма — “Прафесійнае мастацтва і нацыянальная мастацкая школа Беларусі: праблемы трансфармацыі на сучасным этапе”, выяўляючы дзейнасць актывага даследчыка ў сацыяльным вымярэнні.

Гэтая кніга ў поўнай ступені дапамагае прасякнуцца духам і эстэтыкай сучаснага тэатральнага працэсу, мастацкай адукацыі, сучаснай тэатральнай крытыкі. Многія вербальныя тэксты падмацоўваюцца сацыялагічнымі высновамі, лічбавымі паказчыкамі, рэкамендацыямі да стварэння пэўных практычных праектаў. На старонках кнігі ўзгадваюцца імёны многіх акцёраў, рэжысёраў, мастакоў, драматургаў, дзяржаўных дзеячаў, якія адыгралі адметную ролю ў абнаўленні, рэфармацыі сучаснага тэатральнага мастацтва. Дадзенае выданне можна ахарактарызаваць як “манаграфія з элементамі эсістыкі”. Дзякуючы такому жанраваму сінтэзу аўтару ўдалося пазбегнуць сухой аналітыкі і перадаць тыя эмоцыі, што ахоплівалі яго самога пры праглядах і абмеркаваннях пэўных спектакляў, рэпертуару фестываляў, творчых конкурсаў.

Вера ПРАКАПЦОВА, доктар мастацтвазнаўства, прафесар, загадчык кафедры беларускай і сусветнай мастацкай культуры БДУКІМ

таў “Убельская ластаўка”, прысвечаны Станіславу Манюшку. Ён зьбярэ наву-чэнцаў сярэдняга зьвяна і пройдзе на базе нашага тэатра.

— Але змена месца працы — сітуацыя, у пэўнай меры, заўсёды стрэсавая...

— Мне пашанцавала, што ў тэатры склалася добрая прафэсійная каманда. Мы імкнёмся берагчы кадры, захоўваць пераемнасць пакаленьняў. Я прапанаваў, каб ва ўстанове былі педагогі па вакале. Імі сталі наша прымадонна Наталля Гайда і Пётр Рыдзігер, які выкладае ў Акадэміі музыкі, а калісьці быў не-

Учора мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, заслужаны работнік культуры краіны Адам МУРЗІЧ адзначыў сваё 70-годдзе. Але ўсе яго думкі напярэдадні юбілею былі — пра новы тэатральны сезон, што распачнецца 1 верасня.

Тайна дзевяці прэм'ер

Аперэты, балеты, кабарэ і крыху фэнтазі

— Мае асабістае жаданне, — неяк не па-святочнаму пачаў Адам Асманавіч, — каб у тэатра з'явіліся свае беларускія аўтары. Я вельмі рады, што кампазітар Уладзімір Саўчык знайшоў агульную мову з галоўным харэографам тэатра, народным артыстам Беларусі Уладзімірам Івановым. Вынік убачыце ў лютым: прэм'еру балета “Асоль”. Яшчэ раней, у снежні, запрасім на м'юзік-фэнтазі Алены Атрашкевіч “Цётхна Прастуда, ці Новы год адмяняецца” (П'есу Наталлі Марчук, паводле якой і створаны гэты спектакль, “К” у свой час друкавала. — Н.Б.). Але гэтага мала — спектакляў айчынных кампазітараў павінна быць больш!

— У наступным сезоне, як я падлічыла, беларускіх будзе дзве прэм'еры з...

— ...Дзевяці. Пра “12 крэслаў” Геннадзя Гладкова вы ведаеце, цалкам будзе пастаўлены “Шаўкунок” Чайкоўскага ў харэаграфіі Васіля Вайнонэна (пакуль у нас ідзе толькі фрагмент). Яшчэ адной прэм'ерай для дзяцей і дарослых стане мюзікл “Чароўная лямпа Аладзіна” расійскага аўтара Марка Самойлава (у нашым тэатры ідзе ягоны “Нябесны ціхаход”). Не абмінем увагай нававенскую аперэту: да Міжнароднага дня тэатра падрыхтуем пастановку “Графа Люксембурга” Лега-ра. Амерыканская класіка? Калі ласка: “Вестсайдская гісторыя” Бернстайна, прычым з тамтэйшымі дырыжорам і

балетмайстрам, каб іх традыцыі перайшлі да нас “з рук у рукі”. А яшчэ — “Папялушка” на тэмы брадвейскіх мюзіклаў, тэатралізаваны гала-канцэрт “Навагодняе кабарэ”. Увогуле, апошняга жанру будзе больш, аднак не буду пакуль раскрываць усе сакрэты.

— Асабіста для мяне ваш галоўны сакрэт — як вы ў такім салідным узросце не пабаяліся ўскласці на сябе адказнасць на пасадзе мастацкага кіраўніка тэатра? Тым больш, што дагэтуль займаліся выключна педагогічнай дзейнасцю, больш за 30 гадоў узначалвалі вакальнае аддзяленне Мінскага музычнага вучылішча імя Глінкі...

— Заўважу, з гэтым тэатрам я быў звязаны і раней. І не толькі таму, што часам прыходзіў туды як глядач, — у 1980-я колькі гадоў працаваў тут з хорам, быў педагогам-кансультантам. А той жа Сяргей Косцін, які пэўны час быў дырэктарам тэатра, працаваў са мной у вучылішчы. Дый увогуле, для якіх устаноў, як не для оперных ды музычных тэатраў, мы рыхтуем, у рэшце рэшт, сваіх выхаванцаў? Так што, лічу, мастацкі кіраўнік — таксама своеасаблівы педагог. Яго галоўная задача — выхоўваць і падтрымліваць добры густ: і ў трупы, і, адпаведна, у публікі. А сувязі тэатра з навучальнымі ўстановамі, якія рыхтуюць нам кадры, мы працягнем. У новым сезоне плануем адрадіць Рэспубліканскі конкурс вакаліс-

пераўздыненым артыстам-прэм'ерам, героем класічных аперэт. Зінаіда Вяржбіцкая, цудоўная характарная артыстка, працуе памочнікам рэжысёра. Днямі наш калектыў павіншаваў з 70-годдзем Вікторыю Мазур, якая ўпісала свае старонкі ў развіццё нашага тэатра. Мы з ёй, дарэчы, вучыліся на адным курсе кансерваторыі і ў аднаго педагога — Арсенія Карынскага. Ён быў настолькі патрабавальны, што я вырашыў ад яго сысці, напісаў заяву з просьбай перавесці да іншага выкладчыка, але ўжо назаўтра, асэнсавашы неда-рэчнасць свайго учынку, папрасіўся назад. Так што ў Вікторыі Мазур — шыкоўная вакальная школа, дый паводле першай адукацыі яна піяністка, і гэта вельмі дапамагло ёй у яе спеўнай кар'еры. Якой выдатнай гераіняй яна была! У гэтым змогуць пераканацца і тыя, хто не бачыў яе раней на сцэне. Бо ўвосень у філармоніі пройдзе яе сольны канцэрт. Не пакрыўдзім мы і нашу сённяшняю прымадонну: да Вялікадня зладзім фестываль “Наталля Гайда запрашае”. Прыходзьце ў наш тэатр часцей: прыемныя цікавосткі тут вас чакаюць ледзь не штодня!..

На здымках: у мінулым сезоне Музычны тэатр здзіўляў канцэртаў пад адкрытым небам у скансене, а таксама спектаклямі “Каханнем паталяўскаму” і “Аднойчы ў Чыкага”.

“Арыфметыка” аркестра

Аркестр рускіх народных інструментаў Баранавіцкага музычнага вучылішча завяршыў юбілейны, 40-ы сезон. За гэты час на яго базе было падрыхтавана больш як 500 дырыжораў аматарскіх калектываў. І хаця, вядома, не ўсе яны ўзначалілі аркестры ды ансамблі ў школах і ДК, любоў да музыкі — гэта зусім іншая “арыфметыка”, якая не вымяраецца ў лічбах.

Жыццё даказала: ёсць не толькі спухацкі попыт на калектывы рускіх народных інструментаў, але і тыя беларускія “разыначкі”, якія вылучаюць нашы фарміраванні сярод падобных, што існуюць у Расіі яшчэ з 1888 года, калі Васіль Андрэеў стварыў у Санкт-Пецярбургу першы такі аркестр.

У Баранавіцкім музычылішчы, адкрытым у 1969-м, ужо праз год з'явіўся народны ансамбль, а за ім — і аркестр. Навучэнцам пашанцавала, што калектывам заўсёды кіравалі толькі лепшыя музыканты: балалаечнік Уладзімір Антаненка (ён не толькі дырыжыраваў, але і саліраваў — ды яшчэ як!), баяніст Валерый Грыдзін, якога той сам прызначыў сваім пераемнікам. А з 2000 года, пасля заўчаснай смерці Грыдзіна, — Уладзімір Кляшчоў.

— Каб аркестр быў яшчэ больш каларыстымым, шматэмбравым, — распавядае Уладзімір Аляксандравіч, — мы выкарыстоўваем усю палітру народных духавых і ударных інструментаў, дадаём да баянаў разнастайныя гармонікі. Выконваем творы з салістамі ўсіх спецыяльнасцей, пачынаючы з вакалу. З аркестрам гучаць не толькі больш традыцыйныя для такіх складаў народныя інструменты, флейта, габой ды кларнет, але і труба, трамбон, валторна, струнныя смычковыя. У такіх аркестрах навучэнцы і выкладчыкі працуюць у адной “камандзе”, выступаюць і перад людзьмі старэйшага пакалення, і перад моладдзю, і гэта дае дадатковыя выхавальныя эфекты.

На здымку: аркестр рускіх народных інструментаў Баранавіцкага музычылішча.

Балазе, балалайка!

У той час як адны дзеці падлеткі на летніх канікулах адпачываюць, іншыя — працягваюць займацца. Менавіта так правёў лета і 15-гадовы Кірыла Ячмянёў, які сёлета скончыў ДМШ № 1 Віцебска па класе балалайкі.

Летась ён перамог на Міжнародным конкурсе ў Ніжнім Ноўгарадзе, а цяпер стаў уладальнікам Гран-пры і спецпрыза за выкананне твора буйной формы на V Адкрытым конкурсе выканаўцаў на народных інструментах імя В.Андрэева ў Маскве.

— На заключным канцэрце нават мэтры, якія былі ў журы, крычалі яму “Брава!”, — дзеліцца ўражаннямі Алеся Пунчанка, настаўніка хлопчыка, выпускніка педагогічнага факультэта ў Магілёве Акадэміі музыкі і магістратуры БДАМ. — Калі бацькі прывялі яго ў музычную школу, ён хацеў граць на гітары, але я прапанавала балалайку. Кірыла — вельмі дапытлівы, па-добраму апантаны, не прапускае ніводнага канцэрта, цягам усіх гадоў навучання граў у аркестры, быў яго канцэртмайстрам. А з аркестрам выкладчыкаў — неаднойчы саліраваў. У Маскве яму давалося саліраваць з Нацыянальным акадэмічным аркестрам народных інструментаў Расіі імя Мікалая Осіпава. Натхняў яго

і новы інструмент. Сёлета бацькі купілі яму балалайку ў вядомага майстра: той вырабляў яе з разлікам на выканальніцкія магчымасці маладога музыканта. На тым жа конкурсе ў Маскве ён граў найскладаней адначасткавы Канцэрт заўчасна загінулага беларускага кампазітара Генадзя Ермачэнкі, пералажэнне 24-га Капрыза Паганіні, Варыяцый на яго тэму. Скончыўшы нашу школу, Кірыла будзе яшчэ год займацца ў школе пры Віцебскім музычным каледжы імя Салярцінскага. Сезон 2011/2012 пройдзе пад знакам Рэспубліканскага конкурсу імя І.Жыноўчыка... Пасля ж цяперашняга конкурсу Кірылу запрасілі на майстар-класы ў Маскву і Пецярбург...

Слухаючы Алеся Валер'еўна, усё больш пераконваюся ў думцы, што запрашэнне хлопчыка прайсці майстар-класы вядомых майстроў нават важнейшае за конкурс. Любоў нацыянальнай выканальніцкай школе неабходна знаёмства з новымі замежнымі тэхналогіямі, педагогічнымі метадыкамі і распрацоўкамі. Балалайка на Беларусі не карыстаецца такім попытам, як у Расіі. Хаця Віцебск тут — выключэнне. У школе, дзе займаецца Кірыла, — шасцёра выкладчыкаў на гэтым інструменце. А ў Віцебскай філармоніі працуе Актэт балалаек на чале з Тамарай Шафранавай.

На здымку: Кірыла Ячмянёў і Алеся Пунчанка.

1 верасня Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Рэспублікі Беларусь адкрые свой 79-ы сезон. Мы ўбачым оперу "Аіда" Дж.Вердзі, пастаўленую акурат пад залону мінулага сезона. 9 верасня — прэм'ера "Севільскага цырульніка" Дж.Расіні. 16-га — адкрыццё новага канцэртнага цыкла "Легенды беларускай оперы", запланаванага ў Камернай зале імя Л.Александровскай. А як наконт саміх беларускіх опер? Гэтая тэма не ўпершыню ўзнімалася на самых розных узроўнях грамадскага абмеркавання, у тым ліку на старонках "К". На якім жа этапе знаходзіцца "опера справа" сёння? І ўвогуле, ці настолькі патрэбны нам нацыянальныя оперы, як пра гэта "б'юць у званы" музыказнаўцы? Можна, у оперы абмяжумся класікай, а ў сферы нацыянальнага дастаткова і іншых жанраў?

Нацыянальная опера: маніторынг або "сеткавы маркетынг"?

**Нататкі
крытыка**

А вы адрозніце "дыяменты" ад "шкельцаў"?

Оперны бум ці "не бум"?

З лёгкай рукі Уладзіміра Стасова — кажучы сучаснай мовай, ідэолага "Магутнай кучкі" — па оперных прыкметах сталі праводзіць гістарычную перыядызацыю. Аднаводна, у савецкія часы менавіта са стварэння опернай партытуры пачыналі адлік нацыянальнай кампазітарскай школы ў кожнай з рэспублік былога Саюза. Але аб'ектыўная падстава для такога вылучэння оперы сярод іншых жанраў — ёсць, і вельмі трывалая. Бо яна як ці не самы сінтэтычны жанр яднае дасягненні ў розных галінах музычнай дзейнасці і розных відах мастацтва.

Так што няма чаго здзіўляцца, калі да оперы складаецца такое неабякавае дзяржаўнае стаўленне. А да нацыянальнай — тым больш! Бо гэта папраўдзе адзін з самых значных паказчыкаў развіцця культуры. Мяркуючы ж па афішы нашага Вялікага тэатра, з операмі ў беларускіх кампазітараў штосьці "не склалася". І ўвогуле, сучасная опера — штосьці незразумелае. Не толькі для шырокай публікі, але і для адданных меламаману. Але ж ці так гэта насамрэч?

Мікстура для мікста

Кампазітар і опера — гэта паядынак. Спачатку аўтар змагаецца з музычным матэрыялам, а то і з лібрэтыстамі, калі толькі не ўзвальвае на свае плечы яшчэ і літаратурны тэкст твора. Паспяхова завяршыўшы першы тайм — уласна напісанне партытуры ці хаця б клавіра, аўтар пераходзіць да другога раўнда — барацьбы за пастаноўку. Тут таксама драматычны момантаў не пазбегнуць: нават калі абсалютна ўсе зацікаўлены ў ёй, разуменне таго, якім павінен быць канчатковы вынік, у кампазітара, рэжысёра, дырыжора і ўдзельнікаў спектакля — індывідуальнае, а таму — адрознае. Нарэшце, трэці перыяд, калі насупраць кампазітара апынаецца публіка, — бадай, самы складаны. Бо калі фіяска церпіць класічны спектакль, вінаватым у вачах гледачоў аказваецца рэжысёр. А калі сучасная опера — кампазітар, і — без варыянтаў.

А што ж глядач? Ды нічога: ён увогуле не ведае пра кампазітарскія задумы. А калі і ведае, дык з чужых слоў. Ці — самога кампазітара, які ў інтэрв'ю расказвае пра тое, чым займаўся ў вольны ад асноўнай працы час. Ці — са слоў дасведчанага музыказнаўцы. А можа, нават — з даведніка, які Беларускі саюз кампазітараў выпускае кожныя чатыры гады "взялізнім" тыражом у сто з нечым асобнікаў. У кожным з такіх даведнікаў — па некалькі оперных твораў. Гартаю адзін з апошніх. У Алега Хадоскі — "Цень" паводле Я.Шварца і "Чорны манах" паводле А.Чэхава. У Вячаслава Кузняцова — дзве набокаўскія партытуры (паводле "Запрашэння на пакаранне" і "Лаліты"). Дый насупраць імянаў Уладзіміра Саўчыка, Аліны

тая опера была паказана літаральна па ўсёй Еўропе! З ёй знаёміліся ўсё новыя гарады. І не толькі ў выглядзе пастановак, але і ў філарманічным варыянце.

У нашым тэатры канцэртныя і напаяк-канцэртныя выкананні опер, што пачалі практыкавацца з 1990-х, былі раскрытыкаваны: маўляў, пры чым тут тэатр? А між тым, такі падыход апошнім часам прыняты ва ўсім свеце: опера спачатку "раскручваецца" ў гэтакім "аўдыяфармаце", і калі прайдзе выпрабаванне — атрымлівае паўна-вартасную пастаноўку. Адзін з апошніх пры-

Захад справа — захад злева

Сапраўды, абвінавачваць творцаў ці тэатр у тым, што яны нічога не робяць для паўнення нацыянальнага рэпертуару, не выпадае. Тэатр актыўна запрашае кампазітараў да супрацоўніцтва, тыя гэтак жа актыўна адгукваюцца, звяртаючыся менавіта да нацыянальнай літаратурнай спадчыны. Найперш — Уладзіміра Караткевіча — тут і другая рэдакцыя "Свой легенды" Дзмітрыя Смольскага, і "Ладдзя распачы" Сяргея Картэса, — а таксама "Шляхціц Завальня" Алега Хадоскі паводле Яна Баршчэўскага. І гэта — толькі тое, што ў свой час афіцыйна называлася сярод нарыхтовак.

Дбае пра нацыянальны рэпертуар і Дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр. Там зроблены захавы па арганізацыі конкурсу на новы беларускі балет, музычны і дзіцячы спектаклі. Дарэчы, апошнія дзве намінацыі могуць утрымліваць і оперныя творы адпаведнага гэтаму тэатру зместу.

Але ўсё гэта тычыцца новых, пераважна яшчэ не напісаных твораў. А што рабіць з тымі, якія ўжо гатовы? Няўжо сярод іх няма нічога вартага? Збіраючыся прыгатаваць ежу, добрая гаспадыня спачатку зазірне ў халадзільнік, а ўжо потым кіруецца ў краму. Можна, трэба так і з музыкай? Першае, з чаго трэба пачаць, клапацічыся пра нацыянальны оперны рэпертуар, — гэта канцэртнае выкананне таго, што было створана нашымі кампазітарамі ў розныя часы. Падобныя прапановы, выказаныя на тых жа прэс-кан-

Безенсон, Марыны Марозавай і многіх іншых — таксама оперныя назвы. Далучыце сюды творы, якія пакуль у працы, а яшчэ тыя, што напісаны раней.

Але ў мастацтве ўсё большую вагу набывае нават не "што", а "як". І вось тут — поўная таямніца.

Пагаджуся, пастаноўка оперы — справа нятанная. Вядома, не параўнальная з кіно, але ж і магчымасці "адбіць грошы", укладзеныя ў пастаноўку, роўныя нулю. Да таго ж, уласна "здымачны працэс" у оперы, як і ўвогуле ў тэатры, не завяршаецца ніколі. Кожны новы паказ спектакля — гэта новы выдаткі. А яшчэ — уводзі салістаў, дадатковыя рэпетыцыі: у адрозненне ад драмтэатра, у оперы не можа быць аднаго складу артыстаў, бо вакальны апарат — справа тонкая. Няўжо выйсця не знайсці? А можа, звярнуцца да замежнага вопыту? Ці — да знаходкі нашых Андрэя Мдзівані і Сяргея Бельцокова, якія прыдумалі новы жанр — харэаграфічная сімфонія? Маўляў, вось вам прэзентацыя музычнага матэрыялу для будучага балета. А можа, узгадаць, як "раскручвалі" оперы ў былыя часы?

Піяр-кампанія: "пілотны" выпуск

Сусветная практыка оперных пастановак распрацавана даўно. Чарговы твор у гэтых традыцыях, запрабаваных публікай, імпрэсарыя замаўляў кампазітару. Працягам гэтага можа лічыцца практыка дзяржаўнага заказу, якая няўхільна вытрымлівалася ў нас у савецкія дзесяцігоддзі.

А раптам твор папраўдзе "не адпавядае"? Хто можа прадказаць, як у такім выпадку будзе паводзіць сябе публіка? Зрэшты, можна — праверыць. Прыкладам жа "праверкі" можа стаць гісторыя пастановак "Фаўста" Антонія Генрыха Радзівіла — прадстаўніка спыннага беларускага роду, які, ажаніўшыся, з'ехаў у Германію. Гэ-

кладаў такога роду — французска-расійскі "Вішнёвы сад", у прэм'еры якога ўдзельнічала наша Настасся Масквіна.

Шырока распаўсюджаны і так званы сеткавы маркетынг. Новая опера, вакол якой узнікаецца грамадскі розгалас праз СМІ, ставіцца ў адным з тэатраў. Пастаноўку працягваюць піярыць, і яна пераносіцца ў іншы. Прайдзе некалькі разоў там — едзе ў трэці, чацвёрты. Пры гэтым дырыжор, салісты (пажадана, вядомыя), сцэнічнае афармленне (максімальна простае, прыдатнае для сцэны любога памеру), касцюмы — пераязджаюць з горада ў горад. А вось аркестр, хор, міманс, выканаўцы невялічкіх партый другога плана застаюцца мясцовымі. Гэта чымсьці падобна на гастроля, але значна танней. Да таго ж, удзел мясцовых артыстаў разам з прыезджымі зоркамі падагравае цікавасць. Узнікае і штосьці на кшталт саборніцтва: чыё выкананне атрымаецца лепшым?

Скажаце, нам гэта не пагражае? Так, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр у Беларусі — адзіны і непаўторны на ўсю краіну. Але "парушэнне абсалютнай манополі" і спроба "сеткавага маркетынгу" адбыліся спачатку ў сталічнай філармоніі, а потым — на Міжнародным тэатральным фестывалі "Белая Вежа" ў Брэсце. Аднаактоўную оперу "Мядзведзь" Сяргея Картэса, падрыхтаваную мастра Аляксандра Ансімавіча і нашымі опернымі салістамі, выконваў спярша Нацыянальны акадэмічны сімфанічны аркестр, а потым — брэсцкія музыканты. У гэтым сезоне, дарэчы, опера пойдзе і ў тэатры: яна пазначана ў лістападаўскай афішы Камернай залы імя Л.Александровскай. Далучыце сюды колішнюю маскоўскую пастаноўку — у тэатры імя Б.Пахроўскага, ажыццёўленую цалкам расійскімі сіламі, — і атрымаецца спалучэнне двух згаданых вышэй спосабаў папулярнага сучаснага нацыянальных опер.

ферэнцыях, галоўны дырыжор Вялікага тэатра Віктар Пласкіна звычайна адрасавалі аркестру радыё: маўляў, хай гэтым займаюцца яны, а не мы. Што ж, сімфанічны аркестр Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі Беларусі заўсёды быў галоўным "прапагандыстам" і захавальнікам нашай музычнай спадчыны. Але ж хіба ў самім тэатры няма на гэта ні сіл, ні магчымасцей? Хапае і салістаў, мала занятых у бягучым рэпертуары, багата і дырыжораў, якія маглі б рэалізаваць свой творчы патэнцыял.

А галоўнае — такі грамадскі паказ назапашанага ў опернай галіне ператварыўся б у своеасаблівы конкурс і на лепшы твор, і на лепшых выканаўцаў невядомых ці забытых партытур. Адначасова гэта быў бы і своеасаблівы "маніторынг" сучаснай беларускай оперы і нашых салістаў.

Увогуле ж, з часам такія канцэртныя "агляды" маглі б стаць добрай традыцыяй, адпаведнай найноўшым сусветным тэндэнцыям. Спачатку — канцэртнае выкананне новай оперы, якое можа папярэджацца "раскруткай" асобных яе фрагментаў. Потым — пастаноўка, увядзенне ў фестывальныя праекты і шмат чаго іншага. Можна, пабачым — "шкельцы", а можа — "дыяменты". Давайце паглядзім! А спачатку — паслухаем.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Гармонія Вашчанкі

Больш за дваццаць работ народнага мастака Беларусі Гаўрылы Вашчанкі прадставіць Гарадская мастацкая галерэя твораў Леаніда Шчамялёва, працягваючы праграму "Беларуская акварэль".

У яе рамках штогод праводзіцца не менш за дзве — тры выстаўкі, якія знаёмяць гледача з гэтай тонкай і складанай, пры знешняй прарыстай лёгкасці, тэхнікай у выкананні розных майстроў — і вядомых, і зусім не знаёмых публіцы.

Выстаўка Гаўрылы Вашчанкі атрымала назву паводле аднаго з твораў, прадстаўленых у экспазіцыі. Для вызначэння стану сталасці чалавека і мастака гэтая работа ўяўляецца сімвалічнай і з'яўляецца праграмай для экспазіцыі. "Вячэрняя гармонія" — першая персанальная выстаўка ў багатай творчай біяграфіі мастака, якая прадстаўляе самастойна "акварэльную" грань яго таленту.

У дадзеным выпадку экспазіцыя "Вячэрняя гармонія" — частка прыгожай і лагічнай камбінацыі: два мэтры, два народныя мастакі — Гаўрыла Вашчанка і Леанід Шчамялёў — "гасцююць" адзін у аднаго ў імянных галерэях менавіта сёлета. Неўзабаве пасля адкрыцця ў Мінску выстаўкі "Вячэрняя гармонія" частка калекцыі Галерэі Шчамялёва выправіцца ў Гомель, у Мастацкую галерэю Вашчанкі, дзе будзе разгорнута "зваротная" экспазіцыя.

**Таццяна БЕМБЕЛЬ,
дырэктар галерэі**

На млынах мінулага

24 жніўня ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адбудзецца адкрыццё выстаўкі жывавісц мастака, прафесара Віктара Нямцова "Млыны Беларусі".

"К" не так даўно пісала пра цудоўныя работы Віктара Нямцова. Не дзіва і тое, што яны дэманструюцца менавіта ў Нацыянальным гістарычным. Матывы з выявамі млыноў з'явіліся ў еўрапейскім жывавісе ў XVII ст. Да іх вобразнага адлюстравання звярталіся і беларусы. Сярод іх — і класікі айчынага пейзажа канца XIX — XX стст. Ф.Русчыц, С.Жукоўскі, В.Цвірка...

Віктар Нямцоў — адзіны з сучасных мастакоў, які мэтанакіравана адлюстроўвае старыя драўляныя і каменныя млыны ў сваіх пейзажах. Ён займаецца вывучэннем ветракоў і вадзяных млыноў у розных рэгіёнах Беларусі. Аўтар робіць гісторыка-жывавісную рэканструкцыю.

Лета пад Вівальдзі

У Нацыянальным мастацкім музеі завяршыўся адзін з летніх праектаў.

Там адбыўся заключны канцэрт цыкла "Музычныя вечары", які праходзіў у рамках выстаўкі з фондаў музея "Італія, айчыны натхнення...".

Гэта быў сумесны праект Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусі і Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

У той вечар музыканты выконвалі творы італьянскіх класікаў.

На экране камп'ютара — знойдзены ў Інтэрнэце спіс з сотні найгалоўных трэндаў 2011 года. Пракручваю ўсялякія тэхнічныя навінкі, архітэктурныя кірункі, экалагічныя прадукты... І вось спыняюся на пункце 21, пададзеным з такой расшыфраванай: "Цяпер, акрамя архітэктуры, натоўпы турыстаў прыцягвае кулінарыя. Шэф-повары становяцца такімі ж зоркамі, як старыя замкі і саборы". Гаворка — пра кулінарны турызм. І сапраўды, засталася колькі тыдняў да завяршэння пікавага турсезона. Чаму б пасля прыёму "гурманаў" адпачынку не прымаць у Беларусі гурманаў у прамым сэнсе гэтага слова? Іншая справа — забяспечанасць напрамку адпаведнымі інфраструктурнымі і, безумоўна, культурнымі кампанентамі. Дый наогул, ці існуюць адпаведныя маршруты, каб загадзя паведаміць турысту: маўляў, сапраўдныя драпікі пакаштуеце толькі там, непадалёк ад старадаўняга замка, а вось "аўтэнтычныя" зразы — акурат вось тут, ля ратушы? Кошт гастронамічнага тура па еўрапейскай краіне дасягае некалькіх тысяч еўра. А ці не застаюцца "ў мінусе" арганізатары айчыннага "смачнага адпачынку"? Карэспандэнт "К" вырашыў вывучыць прапанову і попыт на кулінарны турызм у Беларусі.

ларусі знайсці не змог, затое шмат чаго цікавага даведваў пра прысмакі Дамініканы, Егіпта, Італіі, Францыі. Пра кошты паездак — згадваў вышэй. Беларусь у інтэрнэт-пошукавіку прадстаўлялі справядзачы з "Мотальскіх прысмакаў" з інфармацыйных рэсурсаў. Падумалася, а што, калі мой пошук адбыўся б на пару тыдняў раней? Ці знайшлося б там хоць нешта з айчынных прапаноў наогул?

— Увогуле, — кажа начальнік аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама Уладзімір Шэляговіч, — наш фестываль, этнаграфічная праграма ёсць у турагенцтвах, яны самі выходзяць на нас.

Цікава, чаму тады ў пераліках, даступных шырокаму карыстальніку, слова "Моталь" сустракаецца збольшага ў аглядавых экскурсіях або ў двухдзённых вандроўках, спалучаных з наведаннем

Як слушна зазначае Павел Сырыцкі, гэта адзіны падобны фэст за паўгода. Так, знакаміты нямецкі "Octoberfest" з ягонымі баварскімі сасіскамі таксама адбываецца з той жа перыядычнасцю, аднак маштабная шоу-праграма з кулінарным ухілам могуць прымуціць скалясць турыста ўсю Германію. Арыфметыка простая: у тую ж Баварыю з'язджаецца каля шасці мільёнаў турыстаў штогод, а колькі ж наведала Моталь за адзін уік-энд, і на якую "фішку" яны кліюнулі?

Гаворка вядзецца прыкладна пра пяць тысяч чалавек. Відаць, гэта цалкам рэальная лічба, што адлюстроўвае магчымасці прыёму, размяшчэння, харчавання. Што праўда, у гутарцы з журналістамі кіраўніцтва райвыканкама заявіла пра амбіцыйныя праекты падвоіць яе налета. У прыцыпе, рэзервы на тое ма-

цыравалася з маладым фэстам. Зрэшты, тое справа — часу. Або ўсё ж такі — заглябленны ў гісторыю?

Рэцэпт з архіва

— І заглябляцца ёсць куды! Вось усе асацыіруюць беларускую кухню з бульбай, а ў нас яна ва ўжытку каля 200 — 250 гадоў, тым часам як шпінат на Беларусі вырошчвалі ўжо 300 гадоў таму! — кажа Таша Лапаценка. — Варта звярнуць увагу не толькі на ўласна даследаванне рэцэптаў, кулінарнай гісторыі нашых продкаў, але і на праблему выкладання: цяжка знайсці такога повара, які з'яўляўся б і годным настаўнікам. І наадварот... Сёння магу назваць толькі два імені прафесіяналаў, якія ўдумліва збіраюць, даследуюць беларускую рэцэптуру. Таму няма і базы...

І ведаў пра тое, што елі продкі, на думку суразмоўцы "К", якраз не хапае. Спецыялісты кажуць, што кнігі па гісторыі беларускай кухні маюцца, працуюць некалькі даследчыкаў, аднак іх выданні дапаможнікамі, па сутнасці, не з'яўляюцца. Спраба папулярываць нацыянальныя страў была зроблена сёлета і Першым каналам, дзе з'явіўся праект "Шэф-повар", які меў на мэце выбраць таго, хто стане кіраваць працэсам на кухні пад час Чэмпіянату свету па хакеі праз тры гады. Аднак тут, хутчэй, — шоу.

Ці ёсць шэф-повар для бізнес-плана?

Найперш гаворка — пра прэстыж

Афіцыйны інтэрнэт-рэсурс краіны Belarus.by сярод пяці важных прычын наведання нашай дзяржавы пазначае нацыянальную кухню. Маецца яе апісанне і ў рэкламных буклетах, падрыхтаваных Нацыянальным агенцтвам па турызме. Але падбраць варыянт маршруту для гурманаў аказалася няпроста. Тэлефанаванне ў сталічны Турысцка-інфармацыйны цэнтр (як спажаўца паслуг, каму неабходна прывезці групу турыстаў з замежна менавіта па "кулінарных кропках"), на жаль, звязалося да прапановы наведання "Дудуткі": "Крыху спазніліся на "Мотальскія прысмакі", а больш...".

На жаль, ні іншых маршрутаў, ні магчымасцей не прапанавалі. А тое самае спалучэнне кулінарыі з наведаннем помнікаў спадчыны падаецца найперспектыўным. Чаму б, скажам, наведваць замкі ды палацы, пакаштаваць там сапраўдныя каўбаскі па-случку, кіндзюк або вершачку? Апошняй, як сведчаць гісторыкі, напрыканцы XVIII стагоддзя частавалі гасцей у нявіжскім бернардынскім кляштары.

Як журналіст задаў тое ж пытанне намесніку дырэктара Нацыянальнага агенцтва па турызме Юліі Зяленскай:

— Канкрэтны маршрут, сапраўды, пакуль не прапануем, — кажа суразмоўца "К", — аднак нацыянальная кухня абавязкова прысутнічае як неад'емная частка практычна любога кірунку...

Мо ёсць нейкія ідэі па развіцці цікавага нам віду падарожжаў ва ўдзельнікаў штогадовага конкурсу "Спазнай Беларусь!", адна з намінацый якога — "Лепшы інавацыйны праект у турызме"?

— Там больш прапаноў, датычных інавацый, тэхналогій, мяркуючы па мінулым годзе, — сказала Юлія Зяленская.

...Ці выпадае чакаць, пакуль хтосьці ўсклікне "Эўрыка!", усвядомішы кулінарны турызм з "культурным соусам" як "залатую жылу"? Відаць, не, таму варта звярнуцца да наяўных прапаноў, каб вызначыць найлепшую на дадзены момант.

— Увогуле, поспех любога маршруту, датычнага кулінарнага турызму, — гэта спалучэнне майстэрства повара і піяршычка. Наша праблема, як правіла, — або недахоп прафесіяналізму з боку першых, або брак рэкламы, — канстатуе папулярны кулінарны крытык і гісторык, блогер і журналіст Таша Лапаценка.

"Аранжыроўка" для спецыялістаў

"З датычных кулінарыі турпрапаноў згадаю страўніную ферму на Пастаўшчыне. Там госці маглі пакаштаваць стравы са

Фота з фестывалю "Мотальскія прысмакі" Яўвігі АДАМЧЫК

Што ў беларускім меню кулінарнага турыста?

страўсяціны, хатні хлеб, сыр. "Разыначка"? Так, але без нацыянальнай адметнасці. Назаву музеі ў Строчыцы і ў Дудутках, дзе можна замовіць некаторыя айчыныя спецыялітэты, ды тое — кропля ў моры. Ёсць аграсядзібы, тое ж самае Камарова на Мядзельшчыне, аднак туды едуць не па канкрэтнай страве, а хутчэй, з забавляльнымі мэтамі, хаця тамтэйшы хлеб прымушае наведальца па яго зноў і зноў", — дзеліцца ўражаннямі яшчэ адзін кулінарны блогер Павел Сырыцкі.

Мы пацікавіліся тым, наколькі магчыма забяспечыць "разыначкамі" групу аматараў кулінарнага турызму на практыцы. Скажам, эксклюзівамі ад шэф-повара Святаполк-Мірскіх. Дырэктар Замкавага комплексу "Мір" Сяргей Берасоўскі кажа, што на тэрыторыі замка ёсць рэстаран, акцэнт у якім робіцца на беларускую кухню: "Аднак старадаўніх рэцэптаў пакуль, бадай, і не прапануем". І праблема, па меркаванні Паўла Сырыцкага, акурат тут і палягае: надзвычай абмежаваны гастронамічны рацыён з налётам савецкага "общепита". Зрэшты, не паступала і заявак ад тураператараў, што сведчыць з аднаго боку, аб праблемах раскруткі айчынай турпрапаноў, з іншага — пра нізкую актыўнасць рынку турпастуг, які, па ідэі, мусяць даваць уяўленне аб попыце і прапанове. Так, ёсць фірмы, што ў пераліку сваіх паслуг прапануюць кулінарны турызм, маюцца яны нават у рэгіёнах. Ды апісання гастронамічных вандроўак па Бе-

Белавежы? Дык няўжо аматару пакаштаваць прысмакі ў антуражы палескай вёскі чакаць чарговага турівэнту цэлы год?

— Мы цяпер працуем над тым, каб займець свой транспарт і забяспечыць уласныя трансферы для турыстаў, у тым ліку і на кулінарны фестываль, — дзеліцца планами Уладзімір Шэляговіч.

Страва ў галоўнай ролі

Па вялікім рахунку, кулінарны турызм на Беларусі набірае абароты збольшага за кошт правядзення якраз фестывальных мерапрыемстваў. "Тое не дзіва, — кажа галоўны спецыяліст упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Іван Галабурда, — паколькі сама па сабе кухня становіцца прыцягальнай у звязцы з традыцыямі, абрадамі, рамёствамі. Таму падтрымліваем развіццё фестывалю менавіта ў комплексе традыцыйнага мастацтва, неад'емная частка якога — кухня".

І сёння бадай кожны фэст не абыходзіцца без працы падворкаў з беларускай кухняй і стравамі іншых народаў. Прыкладамі тут — і прадзенскі Фестываль нацыянальных культур, і "Покліч Палесся" на Петрыкаўшчыне... Аднак адна справа — эпізод, і зусім іншая — галоўная роля.

Прыкладам апошняга напрамку выступаюць згаданыя "Мотальскія прысмакі". І нягледзячы на тое, што фестываль па сваім статусе рэгіянальны, да яго праўдзёна асабліва ўвага з боку дзяржавы: афіцыйнае прадстаўніцтва цягам фестывальных дзён было на ўзроўні віцэ-прэм'ера Анатоля Тозіка, а міжнароднае — з удзелам прадстаўнікоў дыпламатыі.

юцца: ужо сёлетні форум на Іванаўшчыне быў адметным узорам дзяржаўна-прыватнага партнёрства. Пра яго адметнасць у адносінах да культуры карэспандэнт "К" распавёў Уладзімір Шэляговіч:

— Калі ў мінулыя гады да нас прыглядаліся суседзі, іншыя рэгіёны краіны, дык сёлета — шквал тэлефанаванняў: як з удзячнасцю за фэст, так і са шкадаваннем, што нехта не трапіў у Моталь. Мы прынялі, дзякуючы Беларускаму грамадскаму аб'яднанню "Адпачынак у вёсцы", нямала замежных турыстаў. Сувеніры прадавалі каля 40 майстроў, па два сталы з прысмакамі прадставіў кожны сельскі савет раёна, актыўна далучыліся да нас і прадстаўнікі прыватных аграсядзіб — гэта ж рэкламная акцыя!

— Фестываль "Мотальскія прысмакі" на Брэстчыне сапраўды апынуўся ў цэнтры ўвагі, сабраў гасцей з Украіны, Польшчы, Расіі. Шкада, што ў маштабах рэспублікі шырокай інфармацыі пра яго не было нават за тыдзень, не кажучы ўжо пра тое, каб запланавана свая выхадныя загадзя, — зазначае Таша Лапаценка.

Чацвёрты па ліку фестываль — пачатак шляху. Скажам, па словах Уладзіміра Шэляговіча, толькі сёлета з'явіўся лагатып, распрацаваны Уладзімірам Цэслерам. Ад яго можна адштурхоўвацца ў працы з лінейкай сувенірнага прадукцыі, упакоўкай, агульным дызайнерскім ходам. "Але самае важнае, што спектр для дэгустацыі сумеснымі намаганнямі мы прадставілі годны", — ганарыцца суразмоўца "К" поспехам мерапрыемства.

Адзінае, пра што варта пашкадаваць, дык гэта адсутнасць каларытнай мотальскай стравы, якая, перадусім, аса-

Павел Сырыцкі дадае, што пытанне і ў тым, каб рэстаратары захацелі развіваць сваю кухню. І адказ ад іх, хутчэй, адмоўны: "Нядаўна прайшла інфармацыя пра тое, што ўпраўленне гандлю аднаго з аблвыканкамаў рэкамендавала ўстановам грамадскага харчавання ўключыць у меню стравы з беларускай рачной рыбы. Рэакцыя рэстаратараў — зноў-такі адмоўная". А тыя ж рачныя фаршыраваныя карпы — адзін з кулінарных сімвалаў Нясвіжа...

Відавочна, у перспектыве попыт на кулінарны турызм на Беларусі мае з'явіцца, прынамсі, пры ўмове мэтанакіраванай сумеснай працы павароў і піяршычкаў, а таксама — бізнесменаў. Адзін з прыкладаў удзелу апошніх — кулінарны фэст, які пройдзе ў пансіянате прыватнага медцэнтра на Лепельшчыне.

Забяспечыць жа спажаўцу для розуму — пад сілу сферы культуры. Скажам, перспектыўны бізнес-план для такога маршрута можа ўключаць прамежкавай мэтай павышэнне іміджавага статусу рэгіёна, а больш аддаленай — раскрутку новых турмаршрутаў з канкрэтным узроўнем прыбытку. Фактычна, пачынаць варта цяпер, балазе аснова маецца. Таша Лапаценка таксама дадае: "Менавіта аграсядзібны варыянт развіцця кулінарнага турызму ў Беларусі выглядае перспектыўным, паколькі ў гэтым ёсць канкрэтны напрадак. Хаця і ў замкі-палацы таксама можна прыцягнуць кулінарных турыстаў з замежжа, вядзася б толькі мэтанакіраваная праца!" Чаму б не ўзяць пэўны "смачны" брэнд пад крыло сферы культуры?

Сяргей ТРАФІЛАЎ

Новы этап развіцця сяла: сацыякультурны зрээ

Дзякуючы правядзенню летась у Лідзе Рэспубліканскага фестывалю-кірмашу працаўнікоў сяла “Дажынкi” гэты райцэнтр Гродзеншчыны цяпер набыў сапраўды новае аблічча. Чыстыя і прыгожыя вуліцы, новыя дамы, шыкоўныя 3D-кінатэатр і Лядовы палац — усё гэта ўдала гарманіруе са старажытным замкам, дзе цяпер паступова завяршаюцца аднаўленчыя работы...

Натуральна, зазналі змены і шматлікія ўстановы культуры горада. Як распавёў начальнік аддзела культуры райвыканкама Уладзімір Самсонаў, у іх развіццё было летась укладзена прыкладна 22 мільярды рублёў. Ды і па ўсім раёне, паводле Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла, цягам пяці гадоў створана 16 узорных аграгарадкоў. Так што матэрыяльна-тэхнічная база ўстаноў культуры Лідчыны — адна з найлепшых на Гродзеншчыне.

Але мясцовыя культурныкі не збіраюцца “спачываць на лаўрах”. Да прыкладу, на Лідчыне ладзяць шматлікія абласныя мерапрыемствы, праводзяць разнастайныя рэгіянальныя фестывалі, вядомыя ва ўсёй Беларусі, імкнуцца ўкараняць новыя формы працы з насельніцтвам і, натуральна, пастаянна дбаюць аб развіцці турыстычнай сферы.

Зрэшты, пра турызм гаворка асобная. Як пераканана кіраўніцтва Лідскага райвыканкама, развіццё яго ў рэгіёне магчымае толькі пры пастаянным удзеле ў гэтай справе культурнага.

Народ пытаецца і прапануе

“Што цікавага будзе ў замку?”

Шэраг пытанняў ад жыхароў Ліды і Лідскага раёна датычыцца ўдасканалення сацыякультурнай сферы рэгіёна.

Аксана і Андрэй, студэнты, наведвальнікі Лідскага замка:

— Мы ўпершыню ў замку, і вельмі ўражаны ўбачаным. Ды, пагадзіцеся, аддаць за ўваходны білет тысячу рублёў — нават замала... Шкада, няшмат экспанатаў, ды і рамонт яшчэ ідзе... Калі ж замак будзе цалкам адкрыты для наведвальнікаў? І што цікавага зможам пабачыць потым?..

Сяргей Пятровіч, пенсіянер, г. Ліда:

— Нядаўна ў нас у горадзе адкрыўся Цэнтр рамёстваў. Пабываў там разам з унукам і, шчыра кажучы, шмат пра што даведаўся. Пабачыў, як ткуць, як робяць гліняныя збаночкі і нават набыў адзін для ўнука, які, дарэчы, быў уражаны ўбачаным не менш за мяне... А якія далейшыя перспектывы развіцця Цэнтра? Бо, наколькі я разумею, ён толькі пачынае сваю дзейнасць...

Міхаіл, рабочы, жыхар аграгарадка “Ганчары”:

— Зрэдку бываю ў нашым клубе. Там з нядаўняга часу распачалі новыя цікавыя мерапрыемствы. Засмучае адно: даволі старая гукаўзмацняльная апаратура. Ды і светлавая — таксама не новая...

Карысць — узаемная

Лідскі раённы цэнтр рамёстваў і традыцыйнай культуры да нядаўняга часу месціўся ў вёсцы Першамайск, што непадалёк ад райцэнтра. Летась установа культуры “прапісалася” па іншым месцы жыхарства: у двухпавярховым будынку ў цэнтры горада. Прычым “кватаруе” Цэнтр у адной камянічцы з прыватным кафэ, якое спецыялізуецца на беларускай народнай кухні. Так што карысць ад гэтага “суіснавання” — узаемная: пасля экскурсіі па ўстанове культуры наведвальнікі могуць завітаць у кафэ ды пачаставацца рознымі прысмакамі і, адпаведна, наадварот...

Варта адзначыць, што ўстанова, якая нядаўна з’явілася ў горадзе, адразу прыцягнула да сябе ўвагу жыхароў і гасцей Лідчыны. Акрамя шматлікіх гурткоў, дзе навучаюць разнастайным відам рамёстваў, тут можна ўбачыць прадстаўленні батлейкі, выступленні тэатра аднаго акцёра, майстар-класы рамеснікаў, а з пачатку бягучага года з вялікім поспехам праходзяць беларускія вяселлі з элементамі тэатралізацыі. Пад час дзеі ў РЦРІТК для маладых грае і спявае вясельныя песні адзін з народных калектываў, таму антураж традыцыйнага вяселля блізка да аўтэнтычнага.

— З пачатку года мы зладзілі амаль з дзясятка такіх вяселляў, — заўважыла дырэктар Цэнтра Алена Шчэліна. — Кожнае каштуе па 350 тысяч рублёў. А ўсяго за восем месяцаў бягучага года на аказанні платных паслуг зарабілі прыкладна 16 мільёнаў. Сума гэтая тым больш значная, што летась, калі мы месціліся ў Першамайскім, наш гадавы план складалаў усяго два мільёны.

Медык за кроснамі

Але ж, натуральна, выкананне плана платных паслуг — не галоўны накірунак дзейнасці Лідскага РЦРІТК. Ва

ўстанове пастаянна вядзецца праца па захаванні, зберажэнні і адраджэнні традыцыйных народных рамёстваў.

Пазнаёміўся тут з Яўгенам Маркевічам, трэцякурснікам Гродзенскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта. У сваёй бабулі ён пераняў сакрэты ткацкага майстэрства, і пастаянна бывае ў Цэнтры, дзе стварае разнастайныя вырабы. — Гэта маё любімае хобі, — кажа Яўген, — бо надзвычай цікава, калі нараджаецца новая рэч: пояс, ручнік, дзяржэтка... Цяпер вольна капірую ручнік, які адшукаў у сваёй бабулі...

Дарэчы, пры дапамозе менавіта гэтага самабытнага медыка-ўмельца супрацоўнікі РЦРІТК цяпер могуць прадэманстраваць кожнаму наведвальніку вырабы з ільня, а таксама — жаночы строй свайго рэгіёна... Да таго ж, сакрэтамі ўласнага майстэрства Яўген не толькі дзеліцца з наведвальнікамі пад час шматлікіх майстар-класаў, што ладзяцца ў РЦРІТК, але і перадае свае веды супрацоўнікам установы. Некаторыя з іх ужо з лёгкасцю ўпраўляюцца з вялікімі кроснамі.

А ў ганчарным цэху са мной падзяліліся яшчэ адной навіной: нядаўна Цэнтр атрымаў заказ на выраб 120 збаночкаў ад аднаго з гродзенскіх прадпрыемстваў. На гэтым заказе ўстанова культуры зарабіла тры мільёны рублёў.

Што яшчэ трэба зрабіць? Набыццё неабходнае абсталяванне, напрыклад, яшчэ адзін ганчарны круг, лічбавыя дыктафоны і відэакамеры, каб фіксаваць традыцыйныя народныя вырабы і ўмельствы пад час навуковых выездаў па раёне, знайсці новыя вольныя плошчы, бо, што ні кажы, а памяшканняў у Цэнтры яўна не хапае...

Пена і арабская ноч

З горада скіруемся ў раён — у аграгарадок “Ганчары”. Дырэктар мясцовага Цэнтральнага дома культуры Натал

ля Сядун упэўнена, што зацікавіць сваёй дзейнасцю можна заўсёды. Таму сярод традыцыйных форм працы тут нядаўна зладзілі свой эксклюзіўны вечар ва ўсходнім стылі пад назвай “Арабская ноч”.

— Пад час мерапрыемства гучала ўсходняя музыка, былі паказаны разнастайныя гульні і праграмы, — распавяла Наталля Сядун, — а таксама невялічкая п’еса “Сучасны каліф”. Прыбытак ад вечара склаў ні многа, ні мала — 280 тысяч рублёў!..

Дарэчы, гэта не адзінае цікавае мерапрыемства, якое прайшло гэтым летам у сценах ганчарскага ЦДК. З яшчэ большым поспехам тут адбылася “пенная” дыскатэка з лазерным шоу. Апаратуру для правядзення гэтага спецыялізаванага вечара кіраўніцтва ўстановы ўзяло ў арэнду ў аднаго з прыватнікаў. Зразумела, боль-

А клуб хацелі закрыць...

А ў вёсцы Сялец зарабляюць пасвойму. Тут пры мясцовым сельскім клубе працуе народны аматарскі калектыв “Печкі-лавачкі”. Створаны ў 2004 годзе яго дырэктарам Ганнай Булай, калектыв атрымаў ганаровае званне ў 2006-м. Пастаянны ўдзельнік усіх раённых, а таксама абласных мерапрыемстваў, ансамбль цяпер пачаў займаць сваю нішу ў абслугоўванні турыстаў.

— Справа ў тым, што ў нашай вёсцы ёсць прыватная аграгаспадарка, з гаспадаром якой мы шчыльна супрацоўнічаем, — патлумачыла Ганна Булай. — Выступалі там за гэты год неаднойчы, а нядаўняя наша імпрэза так спадабалася прадстаўнікам адной з мінскіх арганізацый, якія тут адпачывалі, што яе кіраўніцтва пералічыла нам паўтара мільёна

сонаў, з цягам часу на базе Сялецкага СК можа паўстаць аграгаспадарка, якая будзе абслугоўваць прыезджых турыстаў. Планы гэтыя — цалкам рэальныя, бо тая культурная праграма, што могуць прадставіць айчынным і замежным турыстам “Печкі-лавачкі”, зацікавіць любога аматара сельскага адпачынку, ахвочага да прыгожых беларускіх песень. Пераканаўся ў гэтым пад час невялікай канцэртнай праграмы, зладжанай удзельнікамі ансамбля...

Усе пытанні, звязаныя з развіццём культурнай сферы Лідчыны, былі абмеркаваны на райвыканкамаўскай “лятуцы”, ініцыяванай “К”. У ёй прынялі ўдзел намеснік старшыні Лідскага райвыканкама Антон ГЛАЎНІЦКІ і начальнік мясцовага аддзела культуры Уладзімір САМСОНАЎ.

Лідчына: ці рэальна здзейсніць эканамічны “прарыв” на глебе мясцовых традыцый?

Фінансавы эфект

У замку працягаюцца аднаўленчыя работы.

Месца працы прыбыткавага калектыву — Сялецкі СК.

Яўген Маркевіч — малады носьбіт старадаўняй традыцыі.

шая частка грошай пайшла ў лік аплаты арэнды, але і тая сума, што засталася Ганчарскаму ЦДК, досыць вялікая.

Гэты цікавы “пенны” вечар настолькі спадабаўся жыхарам Ганчароў, што напрыканцы жніўня ў ЦДК адбудзецца яшчэ адно падобнае мерапрыемства. Як зазначыла дырэктар Лідскага раённага метадычнага цэнтра народнай творчасці Ірына Березун, “пенныя” дыскатэкі прайшлі ва ўсіх СДК і ЦДК раёна, а ў некаторых з іх — двойчы. Таму падобныя мерапрыемствы мяркуецца ладзіць і надалей.

рублёў... Мы толькі распачынаем сваю дзейнасць па абслугоўванні турыстаў, так што задумак на перспектыву — шмат...

А раней, як распавялі ўдзельнікі калектыву, гэтых перспектыв не было наогул. Справа ў тым, што маленькі сельскі клуб — у вёсцы цяпер пражывае блізу 200 чалавек — гадоў дзесць таму планавалася закрыць. Але намаганнямі дырэктара СК, якая стварыла такі запатрабаваны ў раёне ансамбль, цяпер установа мае свой унікальны імідж у раёне.

Таму пытанне пра закрыццё ўстановы культуры ўжо даўно знята з разгляду ў мясцовым аддзеле культуры. Як распавёў яго начальнік Уладзімір Сам-

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Антон Тадэвушавіч, пытанне першае — заканамернае: якая стратэгія далейшага адраджэння Лідскага замка?

Антон ГЛАЎНІЦКІ:

— Шмат што ўжо зроблена, але засталіся яшчэ некаторыя рамонтныя работы. Іх завяршэнне запланавана на 2012 год. У перспектыве плануем зрабіць Лідскі замак юрыдычнай асобай — установай са сваім штатам. Трэба яго “ажывіць”, каб ён развіваўся, каб яго пастаянна наведвалі турысты і каб ён працаваў на горад...

Уладзімір САМСОНАЎ:

— Цалкам згодны. Таму мы ўжо запланавалі размясціць у замку два нашы рыцарскія клубы, а таксама майстэрні ганчара, кузню, каб кожны наведвальнік мог не толькі пабачыць сам замак, а і паглядзець, як ствараюцца тыя або іншыя вырабы, ды нават паўдзельнічаць у іх нараджэнні. Гэта цікава і, упэўнены, будзе запатрабавана.

Антон ГЛАЎНІЦКІ:

— Дадам тут вось што. Раней, да прыкладу, мы прымалі ў замку дзве — тры тысячы турыстаў штогод, цяпер — да трыццаці тысяч. Трэба давесці гэты паказчык да 100 — 120 тысяч. Па прыкладу традзіць далёка не трэба. Замак у Літве, што ў Лівне, прымае толькі з Польшчы прыкладна мільён турыстаў штогод. Думаю, і ў нас такое цалкам магчыма. Зразумела, гэта адбудзецца пасля рэканструкцыі замка і пасля таго, як ён будзе, так бы мовіць, “ажыты”, калі з’явіцца патрэбная інфраструктура...

Уладзімір САМСОНАЎ:

— Цяпер у замку рэалізуецца доўгатэрміновы праект “Старадаўняе муроў адраджэнне”. Сюды ўваходзяць экскурсійнае абслугоўванне, прадстаўленні і анімацыі з жыцця сярэднявечнага горада ды многае іншае. А цягам года ў замку адбываюцца разнастайныя культурныя мерапрыемствы. Плануем абавязкова адрадыць правядзенне міжнародных рыцарскіх фестывалю, якія ўжо неаднойчы з вялікім поспехам праходзілі ў Лідзе з удзелам больш як дзесь-

ці тысяч чалавек. Думаю, гэта абавязкова паспрыяе турыстычнай "раскрутцы" як замка, так і раёна ў цэлым.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Не магу не распытаць пра перспектывы развіцця раённага Цэнтра рамёстваў...

Антон ГЛАЎНІЦКІ:

— Цэнтр рамёстваў — вельмі перспектывуная ўстанова. Там варта актывізаваць работу па збіранні, захаванні традыцыйнай культуры, назапашваць тэкставую і відэаінфармацыю, запісваць дыскі, да прыкладу, з

Антон ГЛАЎНІЦКІ:

— Сяло — заўжды пад пільнай увагай. Укараняем новыя віды і формы працы, дзейнічаюць у нас і мабільныя ўстановы культуры — аўтабібліятэка і аўтаклуб. Усё гэта вельмі важна. Тым не менш, трэба і далей шукаць штосьці новае. Напрыклад, ствараць больш гурткоў, арыентаваных на развіццё традыцыйных відаў рамёстваў: лепку з гліны, саломкапляценне... Да таго ж — гэта сувеніры, якія можна прадаваць з прыбыткам для сябе на разнастайных кірмашах і фестывалях.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— На што, Антон Тадэвушавіч, на вашу думку, варта зрабіць акцэнт мясцовым культурным работнікам у сваёй бліжэйшай дзейнасці?

Антон ГЛАЎНІЦКІ:

— Першае і, думаю, асноўнае, як ужо казаў, — гэта адроджэнне мясцовых традыцый. Другое — культурным работнікам варта ўкараняць разнастайныя формы і метады працы з моладдзю. Бо ў нас у раёне, як вы ведаеце, — ажно 38 ансамбляў са званнямі "народны" і "ўзорны", і таму варта ствараць калектывы-спадарожнікі, каб была пераемнасць, каб нам не згубіць таго, што напрацавалі цягам гадоў. Трэцяе — максімальна задзейнічаць гарадскія ўстановы культуры ў абслугоўванні насельніцтва. Матэрыяльна-тэхнічная база цяпер досыць неблагая, і таму, я перакананы, ёсць патэнцыял для развіцця. Асабліва ўвага — Дзіцячай школе мастацтваў, дзе ў далейшым плануем адкрыць тэатральнае аддзяленне, музычнай і мастацкай школам. І апошняе: нам абавязкова трэба захаваць сетку ўстаноў культуры на сяле і прыцягнуць да працы ў іх высакакласных спецыялістаў.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Лідскі раён — Мінск

Намеснік старшыні Лідскага райвыканкама Антон Глаўніцкі (злева) і начальнік аддзела культуры Уладзімір Самсонаў пад час "лятучкі" з "К".

Дыскатэкі "ў арэнду"

Райвыканкамаўская "лятучка" з "К"

аўтэнтычнымі абрадамі, якія яшчэ захаваліся ў нашым рэгіёне. Аднак усё названае патрабуе фінансавай падтрымкі...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Увогуле ж, Лідчына — край шматлікіх старадаўніх цэркваў і касцёлаў, прыгожай прыроды... Таму развіццё аграэкалогіі ў Лідскім раёне, безумоўна, абяцае неблагія дывідэнды. Як развіваецца кірунак і якім чынам задзейнічаны ў гэтай дзейнасці аддзел культуры? Бо на свае вочы пераканаўся ў тым, што ансамблі вёсак раёна могуць на высокім узроўні прадставіць культурна-забаўляльную праграму як для айчынных, так і для замежных турыстаў...

Уладзімір САМСОНАЎ:

— У нас ёсць з дзясятка прыватных аграэкасядзіб, і мы з імі даволі шчыльна супрацоўнічаем — ладзім там культурную праграму для гасцей: дэманструем абрады, танцы... Плануем на базе некаторых клубаў зрабіць аграэкасядзібы. Напрыклад, у Зблянах, у Сяльцы — каб турысты там змоглі і пераначаваць, і пакаштаваць стравы народнай кухні... Магчыма, адкрыем такія ўстановы таксама ў Дакудаве, у Пескаўцах... Зразумела, каб гэта ўсё ўвасобіць у жыццё, трэба яшчэ шмат папрацаваць: стварыць належную інфраструктуру, гасцінічныя нумары, прадугледзець увесць комплекс турыстычных паслуг... Але варта дбаць пра перспектыву ўжо цяпер.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Не магу не адзначыць і ўкараненне новых відаў паслуг на сяле...

Дэталі да агульнай карціны

Палотны — па конкурсе

Адкрыццё салонаў-крамці мастацкіх салонаў ва ўстановах культуры — з'ява, пакуль што, на жаль, не вельмі распаўсюджаная ў Беларусі. Бадай, хапае іх толькі пры раённых дамах рамёстваў на Віцебшчыне. Хаця ні для каго не сакрэт, што з адкрыццём падобных салонаў адразу вырашаецца некалькі праблем: любы заездны турыст можа набыць сувенір на памяць аб сваім падарожжы па тым або іншым краі, а ўстанова культуры, такім чынам, — зрабіць грошы.

Бо ахвотных прадаваць карціны праз наш салон даволі шмат, таму мы адбіраем сюды толькі найлепшыя работы. За рэалізацыю мастацкіх палотнаў бяром 20 працэнтаў ад кошту карціны...

Акрамя таго, у салоне можна таксама набыць і разнастайную сувенірную прадукцыю: вырабы з саломкі і гліны, буклеты ды паштоўкі. Гэтая прадукцыя таксама карыстаецца стабільным попытам, і таму летася мастацкі салон прынёс музею прыкладна 9 мільёнаў рублёў. Як упэўнена кіраўніцтва ўстановы, сёлета сума прыбытку салона будзе не меншай.

У Лідзе ёсць нават два салоны: адзін з іх працуе ў раённым Цэнтры рамёстваў, а другі — у Гісторыка-мастацкім музеі. Дырэктар апошняга Ганна Драб распавяла "К", што мастацкі салон адкрыўся ў музеі не так даўно, але адразу пачаў прыносіць рэальныя дывідэнды ад сваёй дзейнасці.

— Кожны мастак можа прынесці нам свае работы на рэалізацыю, — кажа Ганна Драб, — але мы бяром не ўсё прапанаванае, а ацэньваем яго з мастацкага пункта гледжання.

На людным месцы

Лельчыцы: дзіўны спеў з Тонежа

Прыз — ад Дрынеўскага

На Лельчыцкай зямлі прайшоў IV Рэгіянальны фестываль песеннага мастацтва "Гэты дзіўны спеў — з глыбін народных" на прыз мастацкага кіраўніка Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь Міхася Дрынеўскага.

прынялі ўдзел старшыня Лельчыцкага райвыканкама Аляксандр Капыткоў, першы намеснік начальніка абласнога ўпраўлення культуры Вольга Антоненка і народны артыст Беларусі, прафесар Міхась Дрынеўскі.

Потым адбыліся конкурсныя выступленні самадзейных ансамбляў і выканаўцаў без падзелу па намінацыях. Званне лаўрэата IV Рэгіянальнага фестывальнага песеннага мастацтва "Гэты дзіўны спеў — з глыбін народных" аднаголасна прысуджана народнаму фальклорнаму калектыву "Таняжанка" Тонежскага дома культуры Лельчыцкага раёна.

Наталля ФЛЁРКА,
метадыст Лельчыцкага РМЦ

Сёлета на форум прыехалі 18 калектываў мастацкай самадзейнасці, 13 выканаўцаў з 9 раёнаў Гомельскай вобласці, а таксама калектыв Алейскага раённага дома культуры Жытомірскай вобласці Украіны. У свяце прынялі ўдзел звыш 400 артыстаў.

Фестываль распачаўся на гарадской плошчы ўрачыстай цырымоніяй, у якой

Шчучын: база і "фотаатэлье"

Інтэр'ер у фольк-стылі

На шляху Мінск — Ліда — Гродна вам сустрэнецца прыгожы, ціхі і ўтульны гарадок — раённы цэнтр Шчучын.

Там, ля возера з белымі лебедзямі ды дзікімі качкамі, размясціўся раённы Дом культуры. Тут працуе і Шчучынскі раённы цэнтр рамёстваў і народнага мастацтва — асяродак, дзе прыгажосць ашчадна ўзнаўляецца і зберагаецца.

Установа існуе цягам ужо 13 гадоў. Сёлета на раённым злёце перадавікоў вытворчасці па мінулагодніх выніках яе працоўны калектыв прызнаны адным з лепшых.

У Цэнтра — годная матэрыяльна-тэхнічная база: прасторная майстэрня, выставачная зала дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і этнаграфіі, знайшлося месца для батлейкі і "фотаатэлье" з персанажамі Беларускага падворка — словам, ёсць усё неабходнае для стваральнай працы.

У Цэнтры рамёстваў працуюць гурткі для дзяцей і дарослых. Ён шчыльна супрацоўнічае з многімі арганізацыямі ды ўста-

новамі раёна і горада. Афармленне выставак прадукцыі прадпрыемстваў, упрыгожанне інтэр'ераў устаноў у фальклорным стылі, а таксама сучаснымі фларыстычнымі кампазіцыямі, пракат нацыянальных беларускіх касцюмаў, экскурсіі і майстар-класы — такія формы паслуг і супрацоўніцтва практыкуе Цэнтр рамёстваў.

І вось цяпер установа рыхтуе новую экспазіцыю для ўдзелу ў раённым фестывалі фальклору, наперадзе — шмат цікавых задумаў і планаў, але галоўнае — калектыв адчувае сваю запатрабаванасць.

Таяцяна ГАЎРЫЛАВА,
дырэктар Шчучынскага раённага
цэнтра рамёстваў
і народнага мастацтва
На здымку: супрацоўніцы
Шчучынскага РДР рыхтуюць
новую экспазіцыю.

Магілёўшчына: сімволіка і гукі гліны

Свістулькай паклікаць дождж

Ці чулі вы хоць раз гліняную свістульку? А ці ведаеце, што яе арнамент — выявы птушак, жывёлін, рыб — насію абрадавы характар? Птушка сімвалізавала шчасце, рыба — багацце... Былі і знакі сонца: круг, крыж, ромб...

родным каледжы, выкладала мастацкія дысцыпліны ў музычнай школе, была майстрам дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў філіяле Абласнога краязнаўчага музея "Музей этнаграфіі". Але кераміка, і перш за ўсё — выраб акарын, свістулеч, для яе — самы любімы заняткаў.

У 2005 годзе ў выставачнай зале Магілёва была арганізавана персанальная выстаўка з керамікі Наталлі Русіян "Песні Зямлі". Яе акарыны ёсць у Каледжы мастацтва, імі карыстаюцца інструментальныя ансамблі, індывідуальныя выканаўцы.

Алена ЦІШКЕВІЧ, вядучы
метадыст Магілёўскага АМЦНТІКАР
На здымку: Наталля Русіян.

На Беларусі свістулька выкарыстоўвалася не толькі як дзіцячая цацка — яна мела рэгулярнае і абрадавае значэнне: у засушы з яе дапамогай клікалі дождж, у непагадзь — цяпло...

Старажытнае мастацтва лепкі глінянай свістулькі дайшло да нашых дзён. На Магілёўшчыне старадаўняю тэхналогію засвоіла член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Наталля Русіян. Яна скончыла Магілёўскі каледж мастацтваў. Працавала кіраўніком гурткоў лепкі і выяўленчага мастацтва, настаўнікам керамікі ў

Лізавета (Гальшка) Астрожская.

сябе і гадзінамі распавядаць пра рыцарскую доблесць. Князь Дзмітрый сватаўся, але Беата адмовіла яму. Адрынутага жаніха падтрымаў Канстанцін Васіль Астрожскі. Як сведчаць архіўныя дакументы, Дзмітрый Сангушка і Астрожскі з узброенымі шляхцічамі ўварваліся ў палац. І пакуль княгіня Беата была ў непаразуменні ад падзей, закаханы князь вёў размову з Гальшкай. Ён здолеў угаварыць яе павянчацца з ім насуперак волі маці. Пасля паспешнай цырымоніі, якая адбылася ў замкавай капліцы па праваслаўным абрадзе, маладыя накіраваліся ў Чэхію.

Як толькі княгіня Беата здолела выбрацца са свайго пакоя, у якім зачыніў яе Канстанцін Васіль, яна звярнулася са скаргаю да караля Жыгімонта II Аўгуста як да брата. Манарх не пасмеў адмовіць пазашлюбнай дачцэ Жыгімонта I і вымушаны быў склікаць вярхоўны суд. Шляхта Вялікага Княства спачувала Сангушку, але польскія магнаты, якія складалі ў судзе большасць, паставілі да праваслаўнага рыцара варожа. Яны і дамагліся прыняцця рашэння аб прызнанні шлюбу Дзмітрыя і Га-

блягачкі. Горка з'явіўся ў Львове з цэлым войскам, аднак захапіць манастыр не здолеў. Тады раз'юшаны муж асадыў яго. Аднак Беата, парайўшыся з Гальшкай, яшчэ да гэтых падзей паспела спісацца са слуцкім князем Сямёнам Апелькавічам, прапанаваўшы менавіта яму стаць мужам Гальшкі. Пры гэтым яна спасылалася на закон, паводле якога дзяўчат-сірот дазвалялася выдаваць замуж толькі са згоды іх бліжэйшых сваякоў.

І вось ужо новы прэтэндэнт на руку юнай Астрожскай інкогніта з'яўляецца ў Львове. Верныя людзі праз таемны лаз праводзяць яго ў кляштар. Разам з ім у каталіцкі манастыр прыходзіць смелы праваслаўны святар, які і выконвае абрад вянчання князя Апелькавіча і князёўны Астрожскай. Жаніх застаецца ў аб'іцелі толькі на адну ноч... Вывезці ж маладую жонку з манастыра князю Апелькавічу не ўдалося. Ён пакінуў горад адзін, мяркуючы вярнуцца з войскам, здольным аказаць супраціўленне войску Горкі. Але хутка пасля гэтага ў асаджаных скончылася вада, і манахі пад пагрозай смерці ад смагі вымушаны былі скласці зброю. Гальшка, нягледзячы на яе адчайныя пратэсты, перадалі львоўскаму старасту Пятру Барскаму. Ён павінен быў трымаць князёўну ля сябе да таго часу, пакуль кароль не вырашыць, якому з мужоў яе аддаць.

Гальшка ў доме старасты колькі дзён адмаўлялася есці і патрабавала, каб яе вярнулі Апелькавічу. Беата ж рабіла ўсё для таго, каб кароль прыняў рашэнне на карысць сьцэпага князя. Аднак каралеўскі суд меркаваў інакш... Жыгімонт прысудзіў Лізавету Астрожскую Горку, у якога ў сэрцы гарэла нянавісць да жонкі. Ён зачыніў Гальшку ў адным са сваіх замкаў і патрабаваў дакументаў для ўступлення ў права ўласнасці ў адносінах да маёнткаў Астрожскіх. Аднак Гальшка ўсё яшчэ была непаўналетняй, і для ўступлення ў правы спадчыннасці неабходны быў подпіс ейнай маці.

Сямён Апелькавіч заставаўся адзіным спадзяваннем Лізаветы. І сапраўды, ён рабіў усё магчымае, каб вызваліць яе, заручыўшыся падтрымкай многіх уплывовых землякоў і нават канцлера ВКЛ князя Мікалая Радзівіла

Мужнасць, смеласць, непахіснасць — такімі былі рысы яе характару. Яны дапамаглі ёй перамагчы нягоды дзіцяцтва над тымі, хто прымушаў пакутаваць. Гэтыя словы — пра князёўну Лізавету (Гальшку) Астрожскую, чый лёс звязаны і з нашай гісторыяй.

Адзіная спадчынніца

Вяселле па загадзе караля

Князёўна з'явілася на свет 19 лістапада 1539 года. Яна не бачыла свайго бацьку, князя Ілью Астрожскага, праваслаўнага магната, які памёр, так і не дачакаўшыся яе нараджэння. Перад смерцю, заклапочаны лёсам дзіцяці, што мусіла стаць адзіным спадчыннікам роду, Ілья абумовіў абавязковае хрышчэнне яго ў праваслаўе. Хваляваўся князь не дарэмна: ягоная жонка Беата Касцялецкая была каталічкай. Пазашлюбная дачка самога Караля Польскага, Вялікага князя Літоўскага Жыгімонта I Старога, пані Беата выхоўвалася пры двары, і духоўнікам яе, як і ва ўсіх каралеўскіх дзяцей, быў езуіт Пётр Скарга.

Дачка Ільі Астрожскага атрымала ўсе правы на яго велізарную спадчыну. Але да паўналецця князёўны яе багаццямі мусіла распараджацца маці. І Беата з радасцю ўсклала на сябе гэты прыемны абавязак. Больш за тое: яна дабілася яшчэ і апякунства над непаўналетнім братам мужа, Канстанцінам Васілём. Маладая, прыгожая, звыклая да раскошы жанчына надта вольна паводзіла сябе з грашымі і нерухомаасцю дзяцей, аддадзеных ёй пад апеку. А таму падлетак Канстанцін Васіль вырашыў напісаць пра такі стан рэчэй каралю, Жыгімонта II Аўгусту, у адказ на што апошні датэрмінова прызнаў юнака паўналетнім, перадаўшы яму ўсе правы на карыстанне ўласнай маёмасцю. Таксама манарх адмяніў права апекі Беаты над Лізаветай і правёў падзел маёмасці паміж імі.

Князёўне ж якраз споўнілася чатырнаццаць. І юная Астрожская, прыгожая, сціглая, казачна багатая, стала жаданай нявестай. Да яе пачалі сватацца магнаты Вялікага Княства Літоўскага і Каралеўства Польскага. Аднак маці не спяшалася аддаваць Гальшку замуж. Выхоўваючы дачку ў аб'якавасці да бляску свету і звону манет, яна працягвала, нягледзячы на забарону караля, карыстацца прыбыткамі не толькі ад сваіх, але і ад маёнткаў Гальшкі.

Ды, у адрозненне ад удавы Астрожскага, бліжэйшых сваякі князя Ільі жадалі як мага хутчэй вырашыць лёс князёўны. Сярод юнакоў, закаханых ў Гальшку, быў і малады ды гошчы праваслаўны князь Дзмітрый Сангушка. Толькі яму лагодна ўсміхалася юная князёўна, толькі яму аддавала перавагу першага танца пад час баляванняў, толькі яму дазваляла сядзець ля

Руіны замка роду ў Астрогу на малюнку Напалеона Орды.

Беата Касцялецкая.

льшкі несапраўдным. Больш за тое: іхнімі намаганнямі князь быў абвешчаны па-за законам.

Адразу ж пасля суда ўдава Астрожская звярнулася да сваіх родзічаў па маці з просьбай аб затрымцы збеглых... Іх перахапілі амаль ля мяжы. Князь адчайна супраціўляўся, аднак яго ўрэшце скруцілі і пасля жорсткіх здзекаў на вачах у спалоханай Гальшкі забілі.

Тым часам пытанне аб тым, хто будзе мужам Гальшкі Астрожскай, працягвала хваляваць магнатаў. Сама ж Гальшка знаходзілася ў адчайным стане, нікога не хацела бачыць, пра замужжа і чуць не жадала! Нарэшце, кароль вырашыў асабіста заняцца ўладкаваннем лёсу князёўны. І — абраў мужа маладой Астрожскай, думаючы толькі пра тое, як лепш распарадзіцца яе багаццем, не прымаючы пад увагу пачуцці дзяўчыны.

Граф Лукаш Горка падаўся каралю найлепшай кандыдатурай. Выбар манарха не задаволіў не толькі няшчасную Гальшку, але і ейную маці. Адразу пасля заключэння гвалтоўнага шлюбу ў прысутнасці караля пані Беата вывела дачку з замка і таемна вывезла ў Львоў, дзе схавалася з ёю ў мужчынскім дамініканскім кляштары. За такі смелы ўчынак Гальшка даравала сваёй маці ўсё тое зло, якое тая ёй учыніла.

Лукаш Горка доўга не мог высветліць месцазнаходжанне сваёй жонкі, з якой не правёў нават шлюбнай ночы. Толькі праз два гады яму выпадкова стала вядома, дзе хаваюцца

Чорнага. Беата Астрожская таксама заставалася на яго баку. Менавіта князю Апелькавічу дала яна тую грамату, якой дамагаўся ад яе праз Гальшку Лукаш Горка. Сямён Апелькавіч атрымаў правы на ўсю маёмасць Лізаветы Астрожскай пры адной умове: ён стане гаспадаром толькі пасля смерці пані Беаты. Але лёс склаўся інакш: у 1560 годзе Сямён Апелькавіч захварэў і раптоўна памёр.

Увесь гэты час Лукаш Горка засыпаў суды скаргамі, патрабуючы перадаць яму маёмасць жонкі. Аднак дабіцца нічога не змог, бо і цешча не збіралася здавацца таксама. У сваёй нянавісці да Горкі пані Беата пайшла на самыя крайнія меры. Яна выйшла замуж за рыцара Альбрэхта Ласкага, які быў маладзейшы за яе на дваццаць адзін год, і пасля вяселля перапісала на яго ўсё свае маёнткі і маёнткі няшчаснай дачкі. Аднак ён амаль адразу ж пасля атрымання дакументаў пакінуў жонку ў адным са сваіх замкаў і трымаў там да самай яе смерці. У зняволенні магло б скончыцца таксама і жыццё Лізаветы Астрожскай, але раптоўна памірае граф Горка...

У 1573-м ва ўзросце 34-х гадоў князёўна выйшла на волю. Лёсам яе заняўся дзядзька Канстанцін Васіль Астрожскі. Але гады зняволення духоўна ўмацавалі Гальшку. Першае, пра што папрасіла яна свайго дзядзьку, — дапамагчы праз суд аспрэчыць правы Ласкага на свае маёнткі. Калі судовы працэс быў выйграны, яны фундавалі славетную Грэка-лацінскую акадэмію ў Астрогу, якая, па сутнасці, стала першай ВНУ ва Усходняй Еўропе.

Апошнія ж гады жыцця князёўна правяла ў Астрожскім манастыры, куды паstryглася пад імем Еўдакія...

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА, Мікола БАГАДЗЯЖ

Працягласць жыцця з'яўляецца ці не галоўным паказчыкам яго якасці. І калі сёння не складае асаблівага цяжкасцей даведацца пра такія лічбы ў любой краіне свету, то яшчэ колькі стагоддзяў таму падобная статыстыка толькі пачынала з'яўляцца.

Працэнты з інвентара

Дэмаграфічны зрэд у Дзядзілавічах і не толькі

Адна з сядзібных пабудов у сучасных Новых Дзвяткавічах.

Калі пачынаючы з XIX ст., часоў правядзення сістэматычных перапісаў насельніцтва на тэрыторыі нашай краіны, масавыя матэрыялы па працягласці жыцця сялянства пачынаюць быць шырока вядомымі, то даныя па папярэдніх эпохах з'яўляюцца фрагментарнымі і досыць рэдкімі.

Адна з такіх крыніц — спіс памёрлых мужчын з сялян маёнтка Дзядзілавічы Барысаўскага павета 1796-га, дзе адзначаны 189 чалавек. Паводле гэтых даных, найбольшая смяротнасць прыходзілася на ўзрост ад 41 да 50 гадоў. І калі да 80 дажыло 14 чалавек, то да 92 — толькі адзін. Аналагічная статыстыка — і ў маёнтку Дзвяткавічы, што на Слонімішчыне, дзе, згодна са спісам насельніцтва 1789-га, група сялян (мужчын і жанчын), якім за 60 гадоў, складала ўвогуле 10% (140 чалавек). Гэтыя даныя, папраўдзе, не стасуюцца з ўяўленнямі пра нашых продкаў, якія жылі працоўным жыццём і былі надзвычай дужыя. Насамрэч усё аказалася значна больш складана, і перыяд актыўнага працоўнага жыцця абмяжоўваўся пераважна маладым узростам. А павелічэнне колькасці насельніцтва дасягалася за кошт на-

асяроддзе не было забруджаным, адсутнічала ўласцівая гарадам скучанасць насельніцтва. Яны ўжывалі, няхай сабе і не столькі, колькі патрабавалася, натуральную, карысную нават у сваёй прастаце (хлеб грубага памолу) ежу.

У інвентары маёмасці Вядцы (Віцебшчына) 1790 г. сярэдняя колькасць дзяцей у сялянскай сям'і складала 2,5 чалавекі, што забяспечвала прырост насельніцтва. Звяртае ўвагу і досыць малады ўзрост бацькоў: 14% — маладыя людзі ва ўзросце ад 15 да 20 гадоў, 37% — ад 21 да 30 гадоў. Прычым жанчыны амаль удвая пераважаюць у першай узроставай групе, таксама іх было больш у другой, што сведчыць пра шлюб у адносна раннім узросце дзяўчат у параўнанні з хлопцамі. Ян Ласіцкі, які ў 1581-м апісаў шлюб на Беларусі, вызначыў шлюбны ўзрост дзяўчаты дзевяціццаці гадамі, што, улічваючы даныя канца XVIII ст., з'яўляецца неверагодным. Разам з тым, гэта мог быць і ўзрост заручын, папярэдняй змовы аб шлюбе. Увогуле, мяркуючы па этнаграфічных матэрыялах XIX ст., нярэдка жаніх уступаў у шлюб, нават не пабачыўшы нявесты. Сярод адзначаных у інвентары

Сяляне Бабруйскага павета на фота Ісака Сербавы. Пачатак XX ст.

радзэння значнай колькасці дзяцей. Сялянская сям'я XVII — XVIII стст. складалася ў сярэднім з пяці — шасці чалавек, і, каб забяспечыць яе як мінімум двума дарослымі дзецьмі, жанчыне, пры смяротнасці нават у 50%, даводзілася раджаць больш за чатыры разы.

У цэлым, у Дзядзілавічах да ўзросту, які лічыцца цяпер сталасцю — 50 гадоў, — дажыло толькі 83 чалавекі — менш за палову ўсіх адзначаных у вопісе. Таксама звяртае ўвагу адносна вялікая колькасць тых, хто памёр ва ўзросце ад 8 да 30 гадоў, — 39 чалавек. Гэтыя даныя сведчаць аб складаных варунках жыцця сялянства. Хаця не будзем забывацца, што тагачасныя вясцоўцы жылі ў выдатных экалагічных умовах, навакольнае

126 пар толькі ў пяці муж не быў старэйшы за жонку. Такія паказчыкі сведчаць: больш сталы ўзрост мужа можа разглядацца як істотная сямейная традыцыя беларускіх сялян. Муж звычайна быў старэйшы за жонку і ў шляхецкай сям'і, аднак у сялян розніца гадоў не была вельмі значнай; у дадзеным выпадку яна складала максімум 12 — 14 гадоў. Можна меркаваць, што гэта былі ў асноўным удаўцы, бо ў народнай традыцыі хлопцы ў 20 гадоў павінен быў мець сям'ю. Разам з тым, даследчыкі XIX ст. адзначаюць тэндэнцыю да павышэння ўзросту тых, хто ўступаў у шлюб, што выклікала асабісты пачатак пры выбары нявесты.

Ігар ВУГЛІК, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Стасаў параўноўвае Рэпіна з Антакольскім і знаходзіць у іх шмат агульнага. Абодва не толькі нарадзіліся амаль у адзін год, у той самы час прыехалі ў Пецярбург, паступілі ў Акадэмію мастацтваў, але і “зусім аднолькава пачалі з адлюстравання народу і яго бядот, пакут і мучэнняў... Жылі разам, чыталі і спазнавалі ўсё разам і абодва аднолькава зрабілі самым лепшым менавіта тое, што ўзышло з самых нетраў...”. Усё правільна. Рэпін, які прыйшоў у Пецярбург з украінскага Чугуева, сын ваеннага пасяленца, і Антакольскі, што прыехаў у той жа горад з Вільні, тагачаснага цэнтра беларускай духоўнасці і культуры, сын шынکارа, сталі выдатнымі творцамі-класікамі рускага мастацтва.

І тут я павінен сказаць, што з 59 гадоў жыцця Антакольскі пражыў на сваёй малой радзіме, у Вільні, першыя 19, 27 — за мяжой (у Італіі ды Францыі), і толькі 13 гадоў — уласна ў Расіі. Хаця, пражываючы ў Еўропе, час ад часу, на кароткія тэрміны, наезджу па творчых і сямей-

Матыс Антакольскі, бацька семярых дзяцей (Марк-Мордух быў малодшы), утрымліваў невялікую харчэўню і чайную. Рахіль Барэль — сваячка сябра скульптара — узгадвае: “Пры будаўніцтве гэтай чайной маляр размаляваў сіннімі лістамі печ, дзе быў уманціраваны кацёл. Потым маляр адышоў, а Мотэ (так звалі Антакольскага, пасля ён стаў называць сябе Маркусам), знайшоўшы час, калі бацькі не было дома, узяў і намалюваў на печы вадавоза з канём і вадавозкай. На дзіва жыва і хораша было нарысавана, асабліва — як з бочкі, зверху, з дзіркі, якая была заткнута анучамі, выплэскаецца вада і разлятаецца пырскамі... Калі ж прыйшоў бацька і пачаў гэтую карціну, ён затупаў нагамі, зьямантаваў, што Мотэ запэкаў усю печ, і кінуўся яго біць...”

І сапраўды, раней захапленне сына рысаваннем бацька не толькі не падтрымліваў, але і строга караў, калі знаходзіў рысункі на стале альбо маленькія гліняныя фігуркі людзей і жывёлін. “Я не

Падлеткам Марка аддалі да пазументніка, каб той навучыў яго тачыць залатую, сярэбраную або медную тасьму. Аднак нічога талковага з гэтага не выйшла. Цяжкая і нудная праца ад доўгіх вечараў зрабіла сваю справу: хлопчык хутка збег ад настаўніка. Але, калі падрос, бацька праз скрыгтанне зубоў трохі ўціхамірыўся. Зразумеў, што яму не зрабіць з сына карчмарашынкара, і ў 1859 годзе завёў упартага да знаёмага віленскага разьбяра па дрэве Таселькраўта: чым бы дзіця ні цешылася, адно было б пры справе. Спачатку Марк у першага свайго настаўніка навучыўся вырабляць простыя драўляныя рамы, потым стаў умела ўпрыгожваць іх мудрагелістымі ўзорамі, віньеткамі, прыгожымі арнаментамі, што прыводзіла ў захапленне і гаспадару саматужнай майстэрні, і заказчыкаў. Паралельна Антакольскі выразаў з дрэва сатырычныя фігуркі знаёмых. Як рэагаваў на ўсё гэта бацька, не вядома. Аднак вядома, што калі сын праз гады

цягам дзесяці гадоў вёў перапіску. Дарэчы, у яго на лецішчы ў Пагулянках, пад Вільняй, Марк праводзіў шмат часу, калі прыежджаў з Пецярбурга ў летнія канікулярныя месяцы.

З успамінаў Рахілі Барэль: “Мой швагер, Вульф Барэль, які пазнаёміўся з Антакольскім, адразу ўгадаў у ім вялікага мастака і адчуў да яго моцную прыхільнасць. А муж мой, Абрам, не разумее Антакольскага, не ацаніў яго, і ўсё, бывала, казаў брату: “Што ты знайшоў у ім, у сыне карчмара?” А Вульф адказваў яму: “Пабачыш, людзі будуць лічыць за гонар размаўляць з гэтым сынам карчмара”. У юнацтве Антакольскі быў вельмі мітуслівы, шмат гаварыў, пастаянна жартаваў... Бывала, калі прыйдзе

М. Антакольскі.

Востры позірк Марка Антакольскага

“Людзі будуць лічыць за гонар размаўляць з гэтым сынам карчмара...”

Без сумнення, Марк Антакольскі — самы буйны прадстаўнік дэмакратычнага кірунку ў рэалістычнай рускай скульптуры 2-й паловы XIX стагоддзя. У яго творчасці ярка і пераканаўча адлюстраваліся рысы такога мастацкага стылю, для якога характэрныя прыхільнасць да гістарычнай тэмы і імкненне да скрупулёзнай дакладнасці пластычнай лепкі, што часам пераходзіць у сухаватую дакументальнасць у трактоўцы формы. Аднак гэтая “сухаватая дакументальнасць” так напоўнена ўсхваляваным дыханнем жыцця, гарачым патрыятычным пафасам і аптымізмам, нягледзячы на драматызм большасці вобразаў, што міжволі пагаджаешся з думкай найбуйнейшага тагачаснага мастацкага крытыка Уладзіміра Стасова, якому ён выказаў у сваім лісце да Рэпіна ад 22 жніўня 1906 г.

ных справах то ў Пецярбург, то ў Вільню, то ў Маскву. Ні ў якім разе не хачу зрабіць Антакольскага беларускім мастаком. Сам сябе ён, карэнны вілянчанин па месцы нараджэння і яўрэі па крыві, прычым глыбока веруючы, прылічваў да рускага мастацтва, аднак, я ўпэўнены, што, каб ён не нарадзіўся ды не правёў свае юнацкія гады ў Вільні, дзе і адкрыўся ягоны мастакоўскі талент, наўрад ці мы мелі б таго Марка Антакольскага, чыё імя ўвайшло ў гісторыю рускай і еўрапейскай пластыкі XIX стагоддзя.

...Будучы скульптар з’явіўся на свет 2 лістапада 1843-га ў тагачасным прадмесці Вільні — Антокалі, непадалёк ад праваслаўнай царквы Святога Міхаіла і касцёла Святых Пятра і Паўла, які быў збудаваны гетманам Пацам яшчэ ў 2-й палове XVII ст. Інтэр’ер каталіцкага храма ўпрыгожвалі сотні статуі і скульптурных груп. Іх не мог не бачыць у юным узросце наш герой. Але, хто ведае, магчыма, яны зрабілі на хлопчыка такое ўражанне, што спарэдзілі тайную мару стаць мастаком. Антакольскае прадмесце, якое вылучалася асаблівай маляўнічасцю, цягнулася па беразе Віліі амаль на шэсць кіламетраў і заканчвалася Вярубайкай, дзе ў даўнія часы красавалася летні палац вялікіх князёў літоўскіх (фундамент яго быў выяўлены археолагам А.Кіркорам у 1853-м, калі Марку было 10 гадоў).

М. Антакольскі. “Нестар-летопісец”.

быў пешчаны нікім, — пісаў скульптар у “Аўтабіяграфіі”. — Я быў нелюбымым дзіцем, і цяпеў ад усіх. Хто хацеў — біў мяне, нават чэлядзь, а галубіць мяне — ніхто не галубіў. Я даношваў старую вопратку, мяне абзывалі “боўдзіла”, “алавяныя рукі”... Я быў на пасылках у кожнага. Не зневажала мяне толькі маці мая...” Так, пра маці Антакольскі заўсёды казаў з пяшчотай. Пісаў пра ейную дэбрыню, пра заўсёдную дапамогу бедным, калі яна, адрываючы ад сям’і, упытай ад мужа, штосьці раздавала жабракам... А яшчэ яна была таленавітай апавядальніцай розных казак і біблейскіх міфаў.

Марка Антакольскага скончыў трагічна: пры рамонце гэтага дома ён узлез на рыштыванні, зваліўся і разбіўся насмерць...

Нейкі час Марк працаваў і ў майстэрні іншага разьбяра — Джымандра, дзе вырабляў іканастасы для цэркваў. І ён нават правёў амаль два гады ў Магілёве, рэстаўруючы стары касцёл... Успамінаў Антакольскага пра яго дзяцінства і юнацтва захавалася мала. І толькі іншым разам, калі ўжо жыў у Пецярбургу, як бы мімаходзь, вяртаецца ў сваё нешчаслівае мінулае, у якім, акрамя маці, усё ж быў яшчэ адзін светлы прамень: блізка сябра юнацтва Вульф Барэль. З ім скульптар

да нас, тут жа бяжыць у майстэрню і гадзінамі стаіць ды глядзіць, як ювелірныя рабочыя працуюць. Але потым, калі Марк пабываў у Пецярбургу, ён дужа змяніўся ў характары, зрабіўся больш сталы, самавіты, маўклівы, пазбягаў кампаній і пастаянна працаваў. А калі не працаваў, то хадзіў адзін у лесе. Лес ён вельмі любіў. Як зараз бачу яго: хударлявы, вочы гараць, на галаве — цэлая капа раскудлачаных валасоў, сядзіць, зашыўшыся ў кут, маўчыць і вострым позіркам сочыць за ўсімі. І не выцягнуць яго з кута...”

Аднойчы ў майстэрню разьбяра зазірнула жонка багатага купца Юліяна Апатава з дачкой Аленай. Пабачыўшы творы маладога чалядніка Марка Антакольскага, госці прыйшлі ў захапленне. Потым сталі заходзіць часцей. Больш за тое: паміж маладымі людзьмі нечакананагадана ўспыхнула каханне. Але Марк быў занадта бедны, каб ажаніцца з дачкой багаця. Вырашылі прыкачаць лепшых часоў. Пра таленавітага самародка пачула мясцовая апякунка мастацтва, жанчына разумная і адукаваная, Настася Назімава — дачка памешчыка Ніжагародскай губерні, сенатара Аляксандра Аверкіева і жонка вельмі дастойнага чалавека, тагачаснага віленскага генерал-губернатара Уладзіміра Іванавіча Назімава, папярэдніка сумна вядомага Мураўёва-вешальніка.

Паглядзеўшы работы юнака, Настася Аляксандраўна адразу зразумела: з гэтага хлопца, калі яму дапамагчы, можа штосьці атрымацца. З вялікай цяжкасцю ўгаваў бацьку Марка адпусціць сына на вучобу ў сталіцу і напісала пераканаўчы ліст сваёй сяброўцы баранесе Радэн, фрэйліне вялікай княгіні Алены Паўлаўны, з просьбай дапамагчы юнаку з паступленнем у Акадэмію мастацтваў. З гэтым лістом ды з невялікімі творами, зробленымі з дрэва і косці, Марк увосен 1862 г. і выправіўся заваёўваць Пецярбург.

Павінен адзначыць, што карысліваць, месчачковая абывацельшчына і кансерватыўная замкнёнасць характэрныя для таго віленскага асяроддзя, у якім выхаваўся Антакольскі, пакінулі ў яго душы непрыемны асадак. Вось як

праз дзесяцігоддзе апісаў свой ад’езд з Вільні скульптар: “Бывай, мой родны край, з усімі чароўнасцямі і брыдотай! Бывай, Вільня, бывай, капейка! — казаў я сам сабе, калі стаяў на платформе і з нецярпліваасцю чакаў апошняга званка. “Бывайце, бывайце, бывайце!” — гучалі навокал мяне галасы маіх родных і знаёмых, у якіх я тады толькі і бачыў, невядома, чаму, ні больш ні менш як медныя капейкі. Іхнія круглыя, чырванашчокія твары здаваліся мне цалкам меднымі капейкамі. “Бывайце! — у думках паўтарыў і я, калі садзіўся ў вагон. — Рад, што развітваюся! Тут, сярод вас, я нічога не пакідаю, апроч бясконцых успамінаў пра горкія хвіліны, — і ўсё з-за капейкі. Усё лепшае, дарогое, што толькі ёсць у жыцці, тут можна пахаваць, альбо аддаць за капейку; а за ўсё веда і сціны і цудоўнага ніхто не даць і капейкі...”

Захавалася цікавае пасведчанне, якое было выдадзена Віленскай гарадской думай М. Антакольскаму для прастаўлення ў Акадэмію мастацтваў. У ім гаварылася, што ён “...запісан по 10 рэвізій в числе мещан евреев... под № семьи 334. На рекрутской очереди ни под оною не состоит, недоимки в казенных податях и других по мещанскому званию сборов на нем не числится, платеж же на пред таковых из него принял на себя отец его Матыс Антакольский, и что обществом дозволяется ему, а со стороны Думы не имеется препятствий к поступлению в Академию художеств или университеты Российской империи для продолжения курса наук с правом по достижении им ученой степени на исключении себя из подушного мещанского оклада. 1864 года, января, 21 дня”.

Так на 21-м годзе жыцця Антакольскі стаў вольнаслухачом скульптурнага класа ў майстэрні прафесара Мікалая Піменавы. Праўда, выдатны настаўнік памёр у снежні 1864 года, калі Антакольскі толькі-толькі пачынаў сваё ўваходжанне ў прафесійнае мастацтва. Але з таварышамі па Акадэміі Марку неймаверна пашанцавала...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.
Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:

■ "Італія, радзіма натхнення".
Да 04.09.2011.
■ "Гэта было нядаўна..."

Філіялы
Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 227 87 96.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.
■ Выстаўка "Таямніцы дрэва. Разьба па дрэве, чаканка".

МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222)
22 48 87.
■ Пастаянная
экспазіцыя
"Культура
1-й пал.
XIX ст.".
■ Выстаўка
работ
навучэнцаў
Магілёўскай
ДШМ.

МУЗЕІ *

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:
■ "Мастоцтва
ў гарадской культуры
XIX — пачатку XX стст.".
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII
стст. у партрэтах
і геральдыцы".
■ "3 крыніцы
адвечнай прыгажосці".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі
Купалы, 4.
Тэл.: 227 78 66.
■ Пастаянная экспазіцыя
"Жыццё і творчасць
Янкі Купалы".

літаратурна-мемарыяльная
экспазіцыя
"Якуб Колас.
Жыццё
і творчасць".
■ Тэатралізаваная
экскурсія паводле
казак Якуба Коласа.
■ Выстаўка "Імгненні
жыцця" (керамічныя
плакеткі і медалі з калекцыі
А.Гржава).

дзяржаўным
тэатрам лялек).

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.
Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ "Пераможцы".
■ "Вітражы
партызанскай
мудрасці
і кемліваці".
■ "Дарогамі Перамогі.
Бацька і сын
Федарэнкі".
Да 31.08.2011.
■ "Абаронцам
Айчыны".

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2011 ГОДА!

Падпісныя
індэксы:
індывідуальная
падпіска — 63875,
ведамасная
падпіска — 638752.

Паспяшайцеся на пошту!

■ "Водбліскі ваеннай
славы" (еўрапейская
зброя і вайсковае
абмундзіраванне
XIX — 1-й пал. XX стст.).
Выстаўкі:
■ "Экспануецца
ўпершыню".
■ Асветніцка-забаўляльны
праект "Вялікія
муміі Егіпта".
■ Выстаўка Віктара
Нямцова "Млыны
Беларусі".

Дом-музей ІЗ'езда РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.
■ Пастаянная
экспазіцыя "Гісторыя
ІЗ'езда РСДРП".
■ Выстаўка "Украінскі
вернісаж".

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск,
вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
■ Пастаянная

■ Цыкл музейна-педагагічных
занятак з элементамі
тэатралізацыі "Дзядзька
Янка, добры дзень!"
для дзяцей малодшага
школьнага ўзросту і сямейнага
наведвальніка.
■ Інтэрактыўная гульня
"У пошуках Папараць-кветкі"
для ўсіх катэгорый
наведвальнікаў.
■ Міжнародны выставачны
праект "Дзеці Дона
малююць Беларусь".

ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

Выстаўкі:

■ "Свет шчодры. Свет
мяне паўторыць..." (да
80-годдзя з дня нараджэння
У.Караткевіча).
■ "Васіль Быкаў. Шлях,
вызначаны лёсам".
■ "Спадарожнікі
дзяцінства".
■ "Тэатральныя лялькі —
госці музея"
(сумесна з Беларускім

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца
Выстаўкі:
■ "Сучаснае латвійскае
мастацтва". Да 18.09.2011.
■ "Архітэпальная
прастора" Т.Збырні. Да
11.09.2011.
■ "Прадметы дэкору
традыцыйнага
жытла: малюнкі
на шкле". Да 28.09.2011.
■ "Планета Японія"
Да 02.10.2011.
■ Выстаўка жывапісу Зои
Літвінавай. Да 18.09.2011.
■ Выстаўка падарункаў
афіцыйных
дэлегацый
Гомельскаму
аблвыканкаму.

Экспазіцыі:

■ "Культавыя прадметы"
("Дамавая царква",
паўночны рызаліт палаца).
■ "Загадкавыя фантазіі
мора"
(грот палаца).

■ Выстаўка лялек Марыі
Лугавой "Цудоўны твор
жаночых рук".

Паўночнае крыло палаца

Выстаўкі:

■ Пакой крывых
люстэркаў.
■ "Свет звяроў
Гомельшчыны".
■ Куток жывых
экзатычных
рэптылій.
Зімовы сад
Свет субтрапічных
раслін і жывёл.
Працуюць рэстаўрацыйныя
майстэрні і аддзел па
турызме
(вул. Кірава, 8).
Гомельскі парк
Прыватная
калекцыя галубоў
"Сімвал міру і любові".

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.
■ Пастаянная
ваенна-гістарычная
экспазіцыя.

■ Пастаянная
выстаўка тэхнікі на
адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі музея
працуе пнеўматычны
цір.
■ "Музей
крыміналістыкі".
Выставачная зала:
■ Падрэхайтоўка
новай
выстаўкі.

ГАЛЕРЭІ*

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск,
вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.:
290 60 10.
■ Выстаўка "Чэнта.
(ДЭ)фрагментацыя".
■ Міжнародны біенале
акварэлі "Вада + Фарба".

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"

г. Мінск, Кастрычніцкая
плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

■ Выстаўка
дыпломных
прац дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва
Беларускага
дзяржаўнага
універсітэта
культуры
і мастацтваў.

КАРШІННАЯ
ГАЛЕРЭЯ
Г.ВАШЧАНКІ

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4,
пр.Леніна, 43.
Тэл.:
(8-0232) 77 75 20.
Экспазіцыя:
■ "Гаўрыла
Харытонавіч
Вашчанка".
■ Выстаўка-продаж
твораў
выяўленчага
мастацтва,
сувеніраў
і тавараў
для
мастакоў.

Выстаўкі:

■ Выстаўка
алавяных
салдацікаў
і мадэлей
караблёў
А.Ляўкова.
■ Выстаўка
керамікі
і жывапісу
Тамары
і Івана
Курачыцкіх.

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА

Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам
інфармацыі
Рэспублікі Беларусь
Галоўны рэдактар —
Людміла Аляксееўна
КРУШЫНСКАЯ

Рэдакцыйная калегія:

Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Святлана СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:

Сяргей ТРАФІЛАЎ
(намеснік
галоўнага рэдактара),
Пётр ОВАД
(адказны сакратар).
Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Настасся ПАНКРАТАВА,
Яўген РАГІН,
Ілля СВІРЫН,
Антон СІДАРЭНКА.

Спецкарэспандэнты:

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ,
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ
Карэктар —
Інга ЗЕЛЬГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.
Тэлефоны:
(017) 290-22-50
(прыёмная)
(017) 286-07-97,
(017) 334-57-23
Тэлефон/факс:
(017) 334-57-35
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334-57-41
www.kimpress.by

E-MAIL: kultura@tut.by

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл. (017) 290-22-50.
Бухгалтэрыя:
тэл. (017) 334-57-35
Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведамляюць сваё
прозвішча, поўнае імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выданы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца работы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах
рэкламы.

© "Культура", 2011.
Індэксы 63875, 638752
Наклад 7822
Падпісана ў свет
18.08.2011 у 18.30
Замова 3880
РУП "Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

ISSN 1994-4780

